Հավելված N 2
ՀՀ կառավարության 2023 թվականի
սեպտեմբերի 28-ի N 1674-Լ որոշման

«Հավելված N 3
ՀՀ կառավարության 2019 թվականի
դեկտեմբերի 26-ի N 1978-Լ որոշման

ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԲԽՈՂ 2023-2025 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

<table>
<tr><td colspan="11">1. ԿՅԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ</td></tr>
<tr><td colspan="2">ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ</td><td colspan="9">Ապահովել կյանքի իրավունքի արդյունավետ պաշտպանությունը զինված ուժերում, քրեական վարույթի ընթացքում, իրավապահ մարմինների հետ առնչվելիս, քրեակատարողական հիմնարկներում պատիժ կրելու կամ հարկադրանքի այլ միջոցներ կիրառելու ընթացքում:</td></tr>
<tr><td colspan="2">ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ</td><td colspan="9">1. 2025 թ. ավարտին Զինված ուժերում առնվազն 15%- ով նվազել են ոչ կանոնադրային հարաբերությունների դեպքերը (այդ թվում՝ կարգապահական զանցանքները և քրեական իրավախախտումները): Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ:
2. 2025 թ. ավարտին առնվազն 25%-ով նվազել են զինված ուժերում և քրեակատարողական հիմնարկներում համապատասխանաբար ոչ մարտական պայմաններում զինծառայողների և ազատությունից զրկված անձանց մահվան դեպքերը: Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ:</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Գործողություն 1.1. Զինված ուժերում ամրապնդել հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտը՝ որպես ԶՈՒ-ում կյանքի իրավունքի իրացման հիմնական բաղադրիչ</td><td rowspan="2">Ելակետային տվյալներ</td><td colspan="5">Կատարողականի թիրախներ</td><td>Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ</td><td>Պատասխանատու մարմին</td><td>Համակատարող մարմին</td><td>Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)</td></tr>
<tr><td>2023 թ.</td><td colspan="2">2024 թ.</td><td colspan="2">2025 թ.</td><td rowspan="2">1.1.1. Զանգվածային լրատվության միջոցներով, ինչպես նաև ավագ դպրոցներում տարածվել է զինված ուժերում զինվորական կարգապահության կարևորության վերաբերյալ 6 տեսանյութագրություն (սոցիալական հոլովակ):

1.1.2. Տեսանյութագրությունները (սոցիալական հոլովակ) մշակվել են միջոլորտային մասնագիտական խմբի (հոգեբան, իրավաբան, ռազմագետ և այլն) կողմից՝</td><td rowspan="2">ՀՀ պաշտպանության նախարարություն</td><td rowspan="2">ՀՀ կրթության, գիտության, սպորտի և մշակույթի նախարարություն

ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի միջազգային-իրավական հարցերով ներկայացուցչի գրասենյակ

ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն</td><td rowspan="2">Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

9,600</td></tr>
<tr><td>Երևանում Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի հետ համագործակցությամբ մշակվել է «ՀՀ զինված ուժերում ոչ ֆորմալ փոխհարաբերությունների վարքային նորմերը և զինվորների մոտ տարբեր ենթամշակույթի դրսևորման սոցիալական և հոգեբանական հիմնախնդիրների վերաբերյալ» հետազոտության մեթոդաբանությունը, որի իրականացումը 2022 թ. սեպտեմբերի 13-14 մարտական գործողություններով պայմանավորված հետաձգվել է: Զինված ուժերի զորամասերում իրականացրած վերահսկողության</td><td>II</td><td>I</td><td>II</td><td>I</td><td>II</td></tr>
</table>

	և մեթոդագործնական օգնության ցուցաբերման աշխատանքների ընթացքում՝ պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր զինծառայողների շրջանում անցկացվել են անանուն սոցիոլոգիական հարցումներ, անհատական և խմբային զրույցներ՝ զինվորական բարեկրթության, ընկերականության, ինչպես նաև ոչ կանոնադրական փոխհարաբերությունների ու անհանդուրժողականության դրսևորումների բացասական հետևանքների վերաբերյալ: Կատարված աշխատանքների արդյունքները վերլուծվել են և համապատասխան հանձնարարականներով ուղարկվել են զորամիավորումների (զորամասերի) հրամանատարներին՝ անհրաժեշտ կանխարգելիչ աշխատանքներ իրականացնելու համար: 2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբերն ընկած ժամանակահատվածում 28 սպա-հոգեբան վերապատրաստվել է Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանում, ՌԴ Մոսկվա քաղաքի ռազմական համալսարանում և «Ինթրա» հոգեկան առողջության կենտրոնում:						միջազգային լավագույն փորձին (ներառյալ՝ գենդերազգայնության բաղադրիչը) համապատասխան և տեսաձայնագրությունները (սոցիալական հոլովակ) տարածվել են լրատվամիջոցներից օգտվելու օրինաչափությունների (լրատվամիջոցների սպառման վիճակագրություն, տարիքային-հոգեբանական առանձնահատկություններ և այլն) հաշվառմամբ: 1.1.3. Կատարելագործվել են սպա-հոգեբանների 100%-ի՝ զինծառայողների հետ տարվող աշխատանքներին առնչվող գիտելիքները և հմտությունները, և վերապատրաստումներն իրականացվել են Միավորված ազգերի կազմակերպության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝ վերապատրաստումներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ, իսկ վերապատրաստումից հետո իրականացված գիտելիքների ստուգման արդյունքում վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն:		ՀՀ գլխավոր դատախազություն ՀՀ քննչական կոմիտե (համաձայնությամբ) ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայություն (համաձայնությամբ) Հանրային հեռարձակողների խորհուրդ (համաձայնությամբ) ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	

			1. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով, ինչպես նաև ավագ դպրոցներում տարածվել է զինված ուժերում զինվորական կարգապահության կարևորության վերաբերյալ 1 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ) 2. Վերապատրաստվել է սպա-հոգեբանների 20%-ը	1. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով, ինչպես նաև ավագ դպրոցներում տարածվել է զինված ուժերում զինվորական կարգապահության կարևորության վերաբերյալ 1 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ) 2. Վերապատրաստվել է սպա-հոգեբանների ևս 20%-ը	1. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով, ինչպես նաև ավագ դպրոցներում տարածվել է զինված ուժերում զինվորական կարգապահության կարևորության վերաբերյալ 2 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ) 2. Վերապատրաստվել է սպա-հոգեբանների ևս 30%-ը	1. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով, ինչպես նաև ավագ դպրոցներում տարածվել է զինված ուժերում զինվորական կարգապահության կարևորության վերաբերյալ 2 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ) 2. Վերապատրաստվել է սպա-հոգեբանների ևս 30%-ը				
			~~1.~~	~~1.~~	~~1.~~					
	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
			1.	1.		1.				
Գործողություն 1.2. Բարձրացնել կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)

այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ ազատությունից զրկված անձանց իրազեկվածությունը		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		1.4.1. Ազատությունից զրկման վայրերի 100%-ում փակցվել են կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ պաստառներ, որոնց բովանդակությունը մշակվել է միջազգային-իրավական չափանիշներին և լավագույն փորձին համապատասխան: 1.4.2. Պաստառները փակցվել են ազատությունից զրկված անձանց համար հասանելի վայրերում (յուրաքանչյուր քրեակատարողական հիմնարկում առնվազն 5 պաստառ): 1.4.3. Զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ազատությունից զրկված անձանց իրավունքների վերաբերյալ 6 տեսանյութ...	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի միջազգային-իրավական հարցերով ներկայացուցչի գրասենյակ	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 9,250
	Ազատությունից զրկման վայրերում առկա չեն կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի արգելքի մասին իրազեկող նյութեր (պաստառներ), իրազեկությունը բարձրացնելուն ուղղված տեսաձայնագրություններ չեն մշակվել:	II	I	II	I	II				
			1. Ազատությունից զրկման վայրերի 20%-ում փակցվել են կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ պաստառներ 2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ազատությունից զրկման վայրերում կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ 1 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ)	1. Ազատությունից զրկման վայրերի ևս 20%-ում փակցվել են կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ պաստառներ 2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ազատությունից զրկման վայրերում կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ 1 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ)	1. Ազատությունից զրկման վայրերի ևս 30%-ում փակցվել են կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ պաստառներ 2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ազատությունից զրկման վայրերում կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ 2 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ)	1. Ազատությունից զրկման վայրերի ևս 30%-ում փակցվել են կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ պաստառներ 2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ազատությունից զրկման վայրերում կյանքի իրավունքի, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ 2 տեսաձայնագրություն (սոցիալական հոլովակ)	(սոցիալական հոլովակ): 1.4.4. Տեսաձայնագրությունները (սոցիալական հոլովակ) մշակվել են միջոլորտային մասնագիտական խմբի (հոգեբան, իրավաբան, քրեագետ և այլն) կողմից՝ միջազգային լավագույն փորձին (ներառյալ՝ գենդերազգայնության բաղադրիչը) համապատասխան և տեսաձայնագրությունները (սոցիալական հոլովակ) տարածվել են լրատվամիջոցներից օգտվելու օրինաչափությունների (լրատվամիջոցների սպառման վիճակագրություն,			

							հոգեբանական առանձնահատկու-թյուններ և այլն) հաշվառմամբ:			

2. ԽՈՇՏԱՆԳՈՒՄԻՑ ԵՎ ԱՅԼ ԴԱԺԱՆ, ԱՆՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԱՄ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՎԱՍՏԱՑՆՈՂ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻՑ ԿԱՄ ՊԱՏԺԻՑ ԶԵՐԾ ԼԻՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել խոշտանգման և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքից կամ պատժից զերծ լինելու իրավունքի բացարձակ իրականացումը քրեակատարողական հիմնարկներում, զինված ուժերում, հոգեբուժական հաստատություններում, ձերբակալվածներին և կալանավորվածներին պահելու վայրերում, քրեական վարույթի ընթացքում՝ կազմակերպելով մասնագիտական վերապատրաստումներ և ներդնելով համապատասխան մեխանիզմներ ու կիրառելով անհրաժեշտ գործիքակազմ:
ԱՆՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. 2025 թ. ավարտին առնվազն 15%-ով նվազել է ազատությունից զրկման վայրերում, հոգեբուժական հաստատություններում և զինված ուժերում վատ վերաբերմունքի (ներառյալ՝ ֆիզիկական և հոգեբանական բռնությունը) դեպքերի քանակը: *Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ*: 2. Ներդրվել են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին հաղորդումներ ներկայացնելու արդյունավետ մեխանիզմներ և միջոցներ: 3. 2025 թ. ավարտին առնվազն 70%-ով նվազել է Զինված ուժերում վերադասի կողմից ստորադասի նկատմամբ բռնություն գործադրելու, ինչպես նաև զինծառայողների ինքնավնասման դեպքերը: *Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ:*

Գործողություն 2.1. Ազատությունից զրկման վայրերում ներդնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվու-թյունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու միջոցներ՝ կատարելագործելու խոշտանգման և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվու-թյունը նվաստացնող վերաբերմունքից կամ պատժից զերծ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.1.1. Ընդունվել են անանուն հաղորդումների ներկայացման իրավական հիմքերն ու ընթացակարգերն ամրագրող ենթաօրենսդրական ակտեր (կառավարության որոշում, նախարարի հրաման), որի հիմնավորման համար կատարվել է ուսումնասիրություն՝ միջազգային չափանիշներին և լավագույն փորձին համահունչ:	ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխատա-կազմի միջազգա-յին-իրավական հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուր-ներ 10,625
	Ազատությունից զրկման վայրերում չկան խոշտան-գումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու առանձին միջոցներ և կառուցակարգեր: Հաղորդումներ կարող են ներկայացվել Մարդու իրավունքների պաշտպանին՝ թեժ գծի միջոցով:	II	I	II	I	II				
				Ապահովվել են անանուն հաղորդումների ներկայացման միջոցներ, մշակվել և ընդունվել են այդ միջոցներից օգտվելու վերաբերյալ իրավակարգավորում-ները՝ «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքում,						

լինելու իրավունքի իրականացումը				հարակից օրենքներում և ենթաօրենսդրական ակտերում ՀՀ Ազգային ժողով է ուղարկվել օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը			2.1.2. Մշակվել են «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքում և հարակից օրենք(ներ)ում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ փաթեթները և ուղարկվել են ՀՀ Ազգային ժողով: 2.1.3. Անանուն հաղորդում տալու ընթացակարգերը ներդրված են:			
Գործողություն 2.2. Զինված ուժերում ներդնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու միջոցներ՝ կատարելագործելու խոշտանգման և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքից կամ պատժից զերծ լինելու իրավունքի իրականացումը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.2.1. Ընդունվել են անանուն հաղորդումների ներկայացման իրավական հիմքերն ու ընթացակարգերն ամրագրող ենթաօրենսդրական ակտեր (կառավարության որոշում, նախարարի հրաման), որի հիմնավորման համար իրականացվել է ուսումնասիրություն՝ միջազգային չափանիշներին և լավագույն փորձին համահունչ: 2.2.2. «Զինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքում և հարակից օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ փաթեթներն ուղարկվել են ՀՀ Ազգային ժողով: 2.2.3. Անանուն հաղորդում տալու ընթացակարգերը ներդրված են:	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի միջազգային-իրավական հարցերով ներկայացուցչի գրասենյակ	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 13,750
	Զինված ուժերում չկան խոշտանգումների, անմարդկային կամ անձի արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու առանձին միջոցներ և կառուցակարգեր: Հաղորդումներ կարող են ներկայացվել ՀՀ պաշտպանության նախարարության Մարդու իրավունքների և բարեվարքության կենտրոն՝ թեժ գծի հեռախոսահամարով՝ աշխատանքային օրերին կամ Մարդու իրավունքների պաշտպանին՝ թեժ գծի միջոցով:	II	I	II	I	II				
				Ապահովվել են անանուն հաղորդումների ներկայացման միջոցներ, մշակվել և ընդունվել են այդ միջոցներից օգտվելու վերաբերյալ իրավակարգավորում-ները՝ «Զինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքում, հարակից օրենքներում և ենթաօրենսդրական ակտերում ՀՀ Ազգային ժողով է ուղարկվել օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը						

Գործողություն 2.3. Հոգեբուժական հաստատություններում և տուն-ինտերնատներում ներդնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու միջոցներ, ինչպես նաև մշակել արձանագրելու ձևաթուղթ և ուղեցույց ու սահմանել այդ ձևաթուղթն իրավապահ մարմիններին ներկայացնելու հստակ ընթացակարգ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.3.1. Ընդունվել են անանուն հաղորդումների ներկայացման իրավական հիմքերն ու ընթացակարգերն ամրագրող, ինչպես նաև խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի արձանագրելու ձևաթուղթ և ուղեցույց ու սահմանել է այդ ձևաթուղթն իրավապահ մարմիններին ներկայացնելու հստակ ընթացակարգ ենթաօրենսդրական ակտեր (կառավարության որոշում, նախարարի հրաման): 2.3.2. «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենքում և այլ հարակից օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ փաթեթներն ուղարկվել են ՀՀ Ազգային ժողով: 2.3.3. Անանուն հաղորդում տալու ընթացակարգերը ներդրված են:	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի միջազգային-իրավական հարցերով ներկայացուցչի գրասենյակ ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 12,500
	Չնայած մշակվել և 2022 թվականի դեկտեմբերին հոգեբուժական կազմակերպություններում ներդրվել է խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնելու մեխանիզմ, այնուամենայնիվ հոգեբուժական հաստատություններում և տուն-ինտերնատներում չկան խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու միջոցներ և կառուցակարգեր, ինչպես նաև հաստատված ձևաթուղթ և ուղեցույց:	II	I	II	I	II				
				Ապահովվել են անանուն հաղորդումների ներկայացման միջոցներ, մշակվել և ընդունվել են այդ միջոցներից օգտվելու վերաբերյալ իրավակարգավորումները՝ «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենքում, այլ հարակից օրենքներում և ենթաօրենսդրական ակտերում ՀՀ Ազգային ժողով է ուղարկվել օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը	Մշակել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի արձանագրելու ձևաթուղթ և ուղեցույց ու սահմանել այդ ձևաթուղթն իրավապահ մարմիններին ներկայացնելու հստակ ընթացակարգ					
Գործողություն 2.4. Կատարելագործել հոգեբուժական և խնամքի հաստատություններում շահառուի նկատմամբ ֆիզիկական ուժի և զսպման միջոցների գործադրման իրավական կարգավորումները՝ հստակեցնելով ուժի կիրառման հիմքերը, սահմանները, բոլոր հնարավոր	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.4.1. Ընդունվել է հոգեբուժական և խնամքի հաստատություններում շահառուների նկատմամբ ֆիզիկական ուժի և զսպման միջոցների գործադրման ընթացակարգերի հաստատելու մասին ՀՀ առողջապահության նախարարի հրաման, որի հիմնավորման համար	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ վարչապետի	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 23,996
	Հոգեբուժական և խնամքի հաստատություններում չկան շահառուների նկատմամբ ֆիզիկական ուժի և զսպման միջոցների կիրառման վերաբերյալ ուղեցույցներ, որոնք կսահմանեն ուժի կիրառման հիմքերը, սահմանները, իրավիճակները, եղանակները և այլն:	II	I	II	I	II				
				Միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներն համահունչ մշակվել և ընդունվել է հոգեբուժական և խնամքի հաստատություններում	Ընդունված ընթացակարգերի կիրառման թեմայով վերապատրաստվել է հոգեբուժական և խնամքի հաստատությունների անձնակազմի 50%-ը:	Ընդունված ընթացակարգերի կիրառման թեմայով վերապատրաստվել է հոգեբուժա-				

իրավիճակները և եղանակները				շահառուների նկատմամբ ֆիզիկական ուժի և զսպման միջոցների գործադրման ընթացակարգեր հաստատելու մասին ՀՀ առողջապահության նախարարի հրաման		կան և խնամքի հաստատու-թյունների անձնակազմի 50%-ը:	իրականացվել է ուսումնասիրություն՝ միջազգային չափանիշներին և լավագույն փորձին համահունչ: 2.4.2. Հոգեբուժական և խնամքի հաստատությունների անձնակազմի 100%-ը վերապատրաստվել է ընթացակարգերի կիրառման թեմայով՝ վերապատրաստումներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ: 2.4.3. Վերապատրաստումից հետո իրականացված գիտելիքների ստուգման արդյունքում վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն:		աշխատա-կազմի միջազգա-յին-իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	
Գործողություն 2.5. Վերապատրաստել զինված ուժերի հրամանատարական կազմին և ռազմական ոստիկանության ծառայողներին՝ վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով: Վերապատրաս-տումների կազմակերպումն ու անցկացումը հնարավորություն կընձեռի զինված ուժերի հրամանատարական կազմին և ռազմական ոստիկանության ծառայողներին զարգացնել և ամրապնդել գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համա-կատարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.5.1. Վերապատրաստվել է զինված ուժերի հրամանատարական կազմի, ռազմական ոստիկանության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմերի 80%-ը: 2.5.2. Վերապատրաստումներն իրականացվել են Միավորված ազգերի կազմակերպության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝ վերապատրաստում-ներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ: 2.5.3. Վերապատրաս-տումից հետո իրականացված	ՀՀ պաշտպա-նության նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխատա-կազմի միջազ-գային-իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 21,360
	2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբերն ընկած ժամանակահատվածում Վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով վերապատրաստվել է զինված ուժերի հրամանատարական կազմի 14%-ը, իսկ ռազմական ոստիկանների ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմերի ծառայողների 17%-ը: Զինված ուժերում գրանցված վերադասի կողմից ստորադասի նկատմամբ բռնություն գործադրելու դեպքերի վիճակագրությունը հետևյալն է. 2020 թ.՝ 16 դեպք, 2021 թ.՝ 18 դեպք, 2022 թ.՝ 35 դեպք,	II	I	II	I	II				
			1. Վերապատ-րաստվել է զինված ուժերի հրամանա-տարական կազմի ևս 20%-ը 2. Վերապատ-րաստվել է ռազմական ոստիկանու-թյան ղեկավար կազմի ևս 20%-ը	1. Վերապատրաստվել է զինված ուժերի հրամանատարական կազմի ևս 30%-ը 2. Վերապատրաստվել է ռազմական ոստիկանության ղեկավար կազմի ևս 30%-ը 3. Վերապատրաստվել է ռազմական ոստիկանության ոչ ղեկավար կազմի ևս 30%-ը	1. Վերապատրաստվել է զինված ուժերի հրամանատարական կազմի ևս 30%-ը 2. Վերապատրաստվել է ռազմական ոստիկանության ղեկավար կազմի ևս 30%-ը 3. Վերապատրաստվել է ռազմական ոստիկանության ոչ ղեկավար կազմի ևս 30%-ը					

միջազգային-իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և չափանիշների կիրառման վերաբերյալ:	Զինված ուժերում զինծառայողների կողմից ինքնավնասման դեպքերի վիճակագրությունը հետևյալն է. 2020 թ.՝ 94 դեպք, 2021 թ.՝ 94 դեպք, 2022 թ.՝ 107 դեպք:		3. Վերապատրաստվել է ռազմական ոստիկանության ոչ ղեկավար կազմի ևս 20%-ը				գիտելիքների ստուգման արդյունքում վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն:			
Գործողություն 2.6. Վերապատրաստել քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողներին, զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքերով նախաձեռնված քրեական վարույթների օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող զինվորական դատախազներին և վարույթ իրականացնող քննիչներին ու դատավորներին՝ վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով: Վերապատրաստումների կազմակերպումն ու անցկացումը հնարավորություն կընձեռի զարգացնել և ամրապնդել գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով միջազգային-իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և չափանիշների	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.6.1. Վերապատրաստվել է քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողների 100%-ը: 2.6.2. Վերապատրաստվել է զինծառայողների մահվան դեպքեր քննող քննիչների, դատավորների, զինվորական դատախազների 100%-ը, և վերապատրաստումներն իրականացվել են Միավորված ազգերի կազմակերպության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝ վերապատրաստումներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ: 2.6.3. Վերապատրաստումից հետո իրականացված գիտելիքների ստուգման արդյունքում վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա (համաձայնությամբ) ՀՀ քննչական կոմիտե (համաձայնությամբ) ՀՀ գլխավոր դատախազություն (համաձայնությամբ) Դատավորների ընդհանուր ժողովի ուսումնական հարցերի հանձնաժողով (համաձայնությամբ) Միջազգային-իրավական հարցերով ներկայա-	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 15,828
	2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբերն ընկած ժամանակահատվածում ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողներից «Խոշտանգման, անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի և պատժի կանխարգելումը քրեակատարողական հիմնարկում» թեմայով վերապատրաստման է մասնակցել 20 աշխատակից: Նույն թեման ընդգրկված է եղել նաև ընդհանուր բնույթի վերապատրաստումների շրջանակներում, որին մասնակցել է 1640 աշխատակից: 2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբերն ընկած ժամանակահատվածում. ՀՀ արդարադատության ակադեմիայում վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով պարտադիր վերապատրաստման են մասնակցել. Քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության 11 քննիչ, 10 զինվորական դատախազ, 100 դատավոր:	II	I	II	I	II				
			1. Վերապատրաստվել է քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողների 30%-ը 2. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող քննիչների 30%-ը 3. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող դատավորների 30%-ը	1. Վերապատրաստվել է քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողների ևս 20%-ը 2. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող քննիչների ևս 20%-ը 3. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող դատավորների ևս 20%-ը Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքերով նախաձեռնված քրեական վարույթների օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող զինվորական դատախազների ևս 20%-ը	1. Վերապատրաստվել է քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողների ևս 30%-ը 2. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող քննիչների ևս 30%-ը 3. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող դատավորների ևս 30%-ը Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքերով նախաձեռնված քրեական վարույթների օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող զինվորական դատախազների ևս 30%-ը	1. Վերապատրաստվել է քրեակատարողական ծառայության ղեկավար և ոչ ղեկավար կազմի ծառայողների ևս 20%-ը 2. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող քննիչների ևս 20%-ը 3. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքեր քննող դատավոր-				

կիրառման վերաբերյալ:	Ընդհանուր առմամբ (ներառյալ՝ այլ ձևաչափերով) վերապատրաստվել է. Քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության քննիչների 25,7%-ը		Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքերով նախաձեռնված քրեական վարույթների օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող զինվորական դատախազների 30%-ը			ների և 20%-ը 4. Վերապատրաստվել է զինծառայողների նկատմամբ բռնության դեպքերով նախաձեռնված քրեական վարույթների օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող զինվորական դատախազների և 20%-ը			ցուցչի գրասենյակ	
Գործողություն 2.7. ՀՀ պաշտպանության նախարարության Մարդու իրավունքների և բարեվարքության կենտրոնում 1 մասնագետի պաշտոնի անձնագրում սահմանել հոգեբանության բարձրագույն կրթություն ունենալու պարտադիր պայման:	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.7.1. 1 մասնագետի պաշտոնի անձնագրում սահմանված է հոգեբանության բարձրագույն կրթություն ունենալու պարտադիր պայման:	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն		Պետական բյուջե 3,204.9
	ՀՀ պաշտպանության նախարարության Մարդու իրավունքների և բարեվարքության կենտրոնում չկա հոգեբանի հաստիք:	II	I	II	I	II				
						1 մասնագետի պաշտոնի անձնագրում սահմանվել է հոգեբանության բարձրագույն կրթություն ունենալու պարտադիր պայման:				
Գործողություն 2.8. Ամրապնդել ՀՀ քննչական կոմիտեի՝ խոշտանգումների քննություն իրականացնող մասնագիտացված	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.8.1. ՀՀ քննչական կոմիտեի՝ խոշտանգումների քննություն իրականացնող	ՀՀ քննչական կոմիտե		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի
	ՀՀ քննչական կոմիտեի հատկապես կարևոր գործերի	II	I	II	I	II				

ստորաբաժանման կարողությունները	քննության գլխավոր վարչությունում ձևավորվել է առանձին մասնագիտացված ստորաբաժանում՝ խոշտանգումների և պաշտոնատար անձանց կողմից բռնություն գործադրելով լիազորությունները չարաշահելու կամ անցնելու հանցագործությունների քննության վարչություն: Վարչության հաստիքացուցակը սահմանում է 8 հաստիք՝ հետևյալ կազմով՝ պետ՝ 1, պետի տեղակալ (հատկապես կարևոր գործերով ավագ քննիչ)՝ 2, հատկապես կարևոր գործերով ավագ քննիչ՝ 2, հատկապես կարևոր գործերով քննիչ՝ 3: Նշված հաստիքներից համալրված է 6-ը: Վարչությունն աշխատում է գերծանրաբեռնված, ինչն էլ որոշ չափով անդրադառնում է գործերի արագ քննության վրա:		Համալրել մասնագի-տացված ստորաբա-ժանման 2 հաստիքները՝ ՀՀ քննչական կոմիտեի համար հաստատ-ված հաստիքների ընդհանուր թվի սահմաննե-րում				մասնագիտացված ստորաբաժանման կազմն ընդլայնվել է:	(համաձայ-նությամբ)		պահանջ-վում
Գործողություն 2.9. Վերապատրաստել բուժաշխատողներին, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության և հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցներին՝ վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով Վերապատրաս-տումների կազմակերպումն ու անցկացումը հնարավորություն կընձեռի զարգացնել և ամրապնդել գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով միջազգային-իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.9.1. Վերապատրաստվել է բուժաշխատողների, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության և հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցների 100%-ը, և վերապատրաստում-ներն իրականացվել են Միավորված ազգերի կազմակերպության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝ վերապատրաստում-ներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ: 2.9.2. Վերապատրաստումից հետո իրականացված գիտելիքների ստուգման արդյունքում	ՀՀ առողջապա-հության նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխա-տակազմի միջազ-գային-իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	Օրենքով չարգել-ված այլ աղբյուր-ներ 2,000
	Բուժաշխատողները, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության և հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցները չեն վերապատրաստվել և չունեն անհրաժեշտ գիտելիքներ ու հմտություններ վատ վերաբերմունքի արգելքի թեմայով:	II	I	II	I	II				
		1. Վերապատրաստվել է հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցների 10%-ը 2. Վերապատրաստվել է բուժաշխատողների, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության աշխատակիցների 10%-ը	1. Վերապատ-րաստվել է հոգեբու-ժական հաստատու-թյունների աշխատա-կիցների 20%-ը 2. Վերապատ-րաստվել է բուժաշխա-տողների, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության	1. Վերապատրաստվել է հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցների 20%-ը 2. Վերապատրաստվել է բուժաշխատողների, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության աշխատակիցների 20%-ը	1. Վերապատրաստվել է հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցների 25%-ը 2. Վերապատրաստվել է բուժաշխատողների, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության աշխատակիցների 25%-ը	1. Վերապատ-րաստվել է հոգեբուժա-կան հաստատու-թյունների աշխատա-կիցների 25%-ը 2. Վերապատ-րաստվել է բուժաշխա-տողների, այդ թվում՝ շտապ օգնություն ծառայության աշխատա-				

չափանիշների կիրառման վերաբերյալ:			աշխատակից-ների 20%-ը			կիցների 25%-ը	վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն:			
Գործողություն 2.10. Բարելավել քրեակատարողա-կան հիմնարկների, ինչպես նաև դատարաններում ազատությունից զրկված անձանց համար նախատեսված խցերի պայմանները	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համա-կատարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.10.1. Վերանորոգվել է քրեակատարողական հիմնարկներում, ինչպես նաև դատարաններում ազատությունից զրկված անձանց համար նախատեսված՝ բարելավման կարիք ունեցող խցերի առնվազն 60%-ը:	ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխա-տակազմի միջազ-գային-իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ ՀՀ դատա-կան դեպար-տամենտ	Լրացուցիչ ֆինան-սավորում չի պահանջ-վում
	Քրեակատարողական հիմնարկներում իրականացվել են մի շարք վերանորոգման աշխատանքներ (ջրամատակարարման և ջրահեռացման ցանցեր, տանիքներ, տեսակցությունների սենյակներ և այլն), սակայն խցերի՝ ազատությունից զրկված անձանց բնակության տարածքների, վերանորոգման աշխատանքներ չեն իրականացվել:	II	I	II	I	II				
			Վերանորոգ-վել է քրեակատա-րողական հիմնարկ-ների, ինչպես նաև դատարան-ներում ազատու-թյունից զրկված անձանց համար նախատես-ված՝ բարելավման կարիք ունեցող խցերի 5%-ը	Վերանորոգվել է քրեակատարողական հիմնարկների, ինչպես նաև դատարաններում ազատությունից զրկված անձանց համար նախատեսված՝ բարելավման կարիք ունեցող խցերի ևս 5%-ը	Վերանորոգվել է քրեակատարողական հիմնարկների, ինչպես նաև դատարաններում ազատությունից զրկված անձանց համար նախատեսված՝ բարելավման կարիք ունեցող խցերի ևս 25%-ը	Վերանորոգ-վել է քրեակատա-րողական հիմնարկների, ինչպես նաև դատարան-ներում ազատու-թյունից զրկված անձանց համար նախատես-ված՝ բարելավման կարիք ունեցող խցերի ևս 25%-ը				
Գործողություն 2.11. Բարելավել ձերբակալված և կալանավորված անձանց (այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց) արժանապատիվ տեղափոխման պայմանները	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.11.1. Ներքին գործերի նախարարությունն ապահովվել է ազատությունից զրկված անձանց (այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց) տեղափոխման համար նախատեսված 22 տրանսպորտային միջոցներով: 2.11.2. Ձեռք բերված տրանսպորտային միջոցների պայմանները (մատչելիություն) համապատասխանում է	ՀՀ ներքին գործերի նախարա-րություն		Պետական բյուջե 611,100
	ՀՀ ներքին գործերի նախարարության տրամադրության տակ գտնվող ձերբակալված և կալանավորված անձանց (այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց) պատշաճ պայմաններում տեղափոխման համար տրանսպորտային միջոցները սահմանափակ են: Ձերբակալված և կալանավորված անձանց ուղեկցումները ներկայումս իրականացնում են ՀՀ ոստիկանության 11	II	I	II	I	II				
				Ձեռք բերել 22 տրանսպորտային միջոց՝ նախատեսված ազատությունից զրկված անձանց (այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց) տեղափոխման համար						

	մասնագիտացված ուղեկցող ստորաբաժանումները: Ոստիկանության ուղեկցող ստորաբաժանումներին ամրակցված հատուկ տրանսպորտային միջոցները բավականին հին են, որի պատճառով էլ հաճախակի խափանվում են և պիտանի չեն լինում շահագործման: Այդ իսկ պատճառով շատ դեպքերում ուղեկցումներն իրականացվում են ոստիկանության տարածքային ստորաբաժանումների տրանսպորտային միջոցներով: Ընդհանուր առմամբ, 2022 թ. ընթացքում ՀՀ ոստիկանության մասնագիտացված ուղեկցող ստորաբաժանումները քրեական վարույթն իրականացնող մարմիններից ստացել են թվով 13676 գրավոր հայտեր (2021 թ.-9108), որոնց հիման վրա իրականացրել են 19667 (2021 թ.-16144) անձանց ուղեկցումներ:						միջազգային չափանիշներին:			
Գործողություն 2.12. Ընդունել «ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և «հոգեկան տառապանք» եզրույթների մեկնաբանման և կիրառման վերաբերյալ ուղեցույցներ՝ միջազգային լավագույն փործին և չափանիշներին համահունչ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.12.1. Որոշակիացվել է «ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և «հոգեկան տառապանք» եզրույթների բովանդակությունը՝ ապահովվելով դրանց մեկնաբանման և կիրառման հիմքերը:	ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխա-տակազմի միջազգա-յին-իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ ՀՀ արդարա-դատու-թյան ակադե-միա (համաձայ-նությամբ)	Լրացուցիչ ֆինան-սավորում չի պահանջ-վում
	ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից մշակվել է «ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և «հոգեկան տառապանք» եզրույթների մեկնաբանման և կիրառման վերաբերյալ ուղեցույց՝ միջազգային-իրավական չափանիշների և լավագույն փորձի հիման վրա	II	I	II	I	II				
			ՀՀ արդարա-դատության ակադեմիայի կողմից ընդունվել է ուղեցույց իրավակի-րառողների համար՝ նշված հասկացու-թյունների մեկնաբան-ման և կիրառման վերաբերյալ, որը կիրառվում է դասընթաց-	Ուղեցույցի հիման վրա քննչական մարմինների և դատախազության ղեկավարների կողմից ընդունվել են դրանց կիրառումն ապահովող ներքին իրավական ակտեր						

			ների և վերապատ-րաստում-ների շրջանակ-ներում							
Գործողություն 2.13. Երևանում և առնվազն 3 մարզերում ստեղծել խոշտանգումից տուժած անձանց աջակցության (իրավական, հոգեբանական, սոցիալական և այլն) կենտրոններ, որոնց միջոցով կբարելավվի խոշտանգումներից տուժած անձանց առողջական վիճակը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին	Համակա-տարող մարմին	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		2.13.1. ՀՀ տարածքում գործում է խոշտանգումից տուժած անձանց աջակցության 4 կենտրոն: 2.13.2. Խոշտանգումից տուժած անձանց աջակցության կենտրոնները, աշխարհագրական բաշխվածության շնորհիվ, սպասարկում են ՀՀ ամբողջ տարածքը: 2.13.3. Խոշտանգումից տուժած անձանց տրամադրվում է որակյալ համապարփակ աջակցություն:	ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխատա-կազմի միջազգա-յին-իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 64,000
	Մինչև 2022 թ. ավարտը Երևանում գործել է խոշտանգումից տուժած անձանց աջակցության կենտրոն, որը ֆինանսավորման բացակայության պատճառով դադարեցրել է գործունեությունը: ՀՀ տարածքում չկա խոշտանգումից տուժած անձանց աջակցման ոչ մի կենտրոն:	II	I	II	I	II				
						Երևանում և 1 մարզում գործում են խոշտանգու-մից տուժած անձանց աջակցու-թյան կենտրոններ				

3. ԳՈՐԾԻ ԱՐԴԱՐ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել գործի արդար քննությանը նպաստող պայմանների արդյունավետ իրականացումը, մասնավորապես՝ փոխհատուցումների արդյունավետ մեխանիզմի, բողոքներ ներկայացնելու, actio popularis սկզբունքը կիրառելու, «դատավորի ընկեր» (amicus curie) սկզբունքը ներդնելու, պետական տուրքի վերանայման, օրենսդրական ու տեխնիկական բնույթի այլ նախապայմանների ստեղծմամբ
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. Օրենսդրորեն կատարելագործվել է կատարողական վարույթի ինստիտուտը, որի արդյունքում 2025 թ. ավարտին արձանագրվել է կատարողական վարույթի ձգձգման շարունակական նվազում յուրաքանչյուր տարվա համար առնվազն 5% ի համեմատություն 2022 թ. տվյալների: 2. Ներպետական իրավական համակարգում կիրառվում է actio popularis սկզբունքը՝ լայն հնարավորություն ընձեռելով ՀԿ-ներին դիմել դատարան հանրային նշանակության կարևորության հարցերով, այդ թվում՝ ապահովելով ինչպես՝ վարչական, այնպես էլ քրեական վարույթներով դատարան դիմելու իրավունքը: 3. Ներպետական իրավական համակարգում ներդրված և կիրառվում է amicus curia «դատավորի ընկեր» սկզբունքը:

Գործողություն 3.1. Օրենսդրորեն նախատեսել կատարողական վարույթների ձգձգման հետևանքով առաջացած վնասի փոխհատուցում ստանալու համար իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոց՝ըստ «Ավակիմյան vs Հայաստան» ՄԻԵԴ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին-ներ	Համակա-տարող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.1.1. Օրենսդրական փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով	ՀՀ արդարա-դատու-թյան նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխա-տակազմի միջազգա-յին իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի	Լրացուցիչ ֆինան-սավորում չի պահանջ-վում
	Ներպետական իրավական համակարգում Կատարողական վարույթների ձգձգման հետևանքով առաջացած վնասի փոխհատուցում ստանալու համար իրավական պաշտպանության միջոցի բացակայություն	II	I	II	I	II				
			Միջազգային լավագույն փորձին համահունչ մշակել «Կատարողական վարույթի մասին» և հարակից օրենքներում փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել	Օրենսդրական փաթեթը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը						

որոշման պահանջների			ՀՀ կառավարության հաստատմանը						գրա-սենյակ	
Գործողություն 3.2. Օրենսդրորեն նախատեսել ազատությունից զրկված անձանց բողոքների քննության առավել արդյունավետ պաշտպանության մեխանիզմներ, որով ամրագրվել են ազատությունից զրկված անձանց բողոքների քննության առավել արդյունավետ պաշտպանության մեխանիզմներ և միջոցներ:	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին-ներ	Համակա-տարող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.2.1. Օրենսդրորեն նախատեսված են այնպիսի մեխանիզմներ, որոնք հնարավորություն կընձեռեն կանխարգելելու ենթադրյալ խախտման շարունակությունը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում տրամադրել հասցված վնասի փոխհատուցում, ինչպես պահանջվում է Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների մասին եվրոպական կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածով:	ՀՀ արդարա-դատու-թյան նախարա-րություն	ՀՀ վարչա-պետի աշխատա-կազմի միջազ-գային իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	Լրացուցիչ ֆինան-սավորում չի պահանջ-վում
	ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 23-րդ գլխում սահմանվել է պատիժ կատարող հիմնարկների կամ մարմինների պաշտոնատար անձանց գործողությունների, անգործության կամ ընդունած որոշումների բողոքարկման կարգը, որի գործընթացային մեխանիզմները հստակեցված չեն և ազատությունից զրկված անձանց բողոքների քննության առավել արդյունավետ մեխանիզմները բացակայում են	II	I	II	I	II				
			Միջազգային փորձի և չափանիշներին համահունչ քրեակատարողական օրենսգրքում և դրան հարակից օրենքներում մշակել օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը,	Օրենսդրական փաթեթը ներկայացվել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը						
Գործողություն 3.3. Օրենսդրորեն նախատեսել ֆիզիկական անձի դեմ ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջ ներկայացնելու ընթացակարգ՝ նախատեսելով մասնավոր հարաբերություն-ներում հիմնարար իրավունքների խախտման դեպքում ոչ նյութական վնասների փոխհատուցման հնարավորությունը՝ ապահովելու Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի և Եվրոպական դատարանի ձևավորած պահանջները («Բոթոյան vs Հայաստան ՄԻԵԴ վճիռ)	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանա-տու մարմին-ներ	Համակա-տարող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.3.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով	ՀՀ արդա-րադա-տության նախա-րարու-թյուն	ՀՀ վարչա-պետի աշխատա-կազմի միջազ-գային իրավա-կան հարցերով ներկայա-ցուցչի գրա-սենյակ	Լրացուցիչ ֆինանսա-վորում չի պահանջ-վում
	Ֆիզիկական անձի դեմ ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջ ներկայացնելու առավել արդյունավետ ընթացակարգերը բացակայում են	II	I	II	I	II				
					Միջազ-գային լավագույն փորձին համա-հունչ մշակել քաղաքա-ցիական օրենսդրու-թյան և հարակից օրենքնե-րում փոփո-խություն-ների փաթեթ և ներկայաց-նել ՀՀ կառավա-	Օրենս-դրական փաթեթն ուղարկել ԱԺ-ի ընդուն-մանը				

					րության հաստատմանը					
Գործողություն 3.4. Ապահովել Ռազմական ոստիկանության աշխատակիցների կողմից զինծառայողների անմիջական մասնակցությամբ իրականացվող գործողությունների, այդ թվում՝ վարչարարության տեսաձայնագրումը, որով կստեղծվեն իրավական հիմքեր և կառուցակարգեր Ռազմական ոստիկանության աշխատակիցների կողմից զինծառայողների անմիջական մասնակցությամբ իրականացվող բոլոր գործողությունները (վարչարարության) տեսաձայնագրման համար:	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.4.1. 2025 թ. ավարտին Ռազմական ոստիկանության բոլոր ստորաբաժանումները հագեցած են տեսաձայնագրման միջոցներով: 3.4.2. 2025 թ. ավարտին Ռազմական ոստիկանության աշխատակիցների կողմից զինծառայողների անմիջական մասնակցությամբ իրականացվող բոլոր գործողությունները (վարչարարության) տեսաձայնագրվում են և ֆիզիկական կրիչի միջոցով պարտադիր կերպով կցվում են վարույթի նյութերին:	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն		Պետական բյուջե 20,000
	Երևանի, Արարատի, Էջմիածնի, Աբովյանի, Գյումրիի, Վայքի, Սիսիանի բաժիններում տեղադրվել են տեսախցիկներ, իսկ մնացած տարածքային ստորաբաժանումներում տեսախցիկների տեղադրումն ընթացքի մեջ է: Ռազմական ոստիկանության ստորաբաժանումների 45%-ը հագեցած է տեսաձայնագրման միջոցներով:	II	I	II	I	II				
					Մշակել «Ռազմական ոստիկանության մասին» օրենքում և դրան հարակից այլ օրենքներում համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Ռազմական ոստիկանության բոլոր ստորաբաժանումները հագեցնել տեսաձայնագրման միջոցներով և զինծառայողների անմիջական մասնակցությամբ իրականացվող գործողություններ տեսաձայնագրել Ռազմական ոստիկանության ստորաբաժանումների 100%-ը հագեցնել տեսաձայնագրման միջոցներով				

<table>
<tr>
<td rowspan="4">Գործողություն 3.5. «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքում նախատեսել արտոնություն՝ պետական տուրքի վճարումից ազատելու ձևով, հայցվորներին բոլոր հիմնարար իրավունքի խախտման հետևանքով պատճառված վնասի, այդ թվում՝ ոչ նյութական (բարոյական) վնասի փոխհատուցման պահանջի հայցերով՝ ի ապահովումն անձի իրավունքի պաշտպանության արդյունավետության</td>
<td rowspan="2">Ելակետային տվյալներ</td>
<td colspan="5">Կատարողականի թիրախներ</td>
<td>Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ</td>
<td>Պատաս-խանատու մարմիններ</td>
<td>Համա-կատա-րող</td>
<td>Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)</td>
</tr>
<tr>
<td>2023 թ.</td>
<td colspan="2">2024 թ.</td>
<td colspan="2">2025 թ.</td>
<td>3.5.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով</td>
<td>ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն</td>
<td>ՀՀ բարձ-րագույն դատա-կան խորհուրդ (համա-ձայնու-թյամբ)</td>
<td>Լրացուցիչ ֆինանսա-վորում չի պահանջ-վում</td>
</tr>
<tr>
<td rowspan="2">Ներպետական իրավական համակարգը ենթակա է առավել կատարելագործման՝ ի ապահովումն անձի իրավունքի պաշտպանության արդյունավետության</td>
<td>II</td>
<td>I</td>
<td>II</td>
<td>I</td>
<td>II</td>
<td rowspan="2"></td>
<td rowspan="2"></td>
<td rowspan="2"></td>
<td rowspan="2"></td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>Միջազգային լավագույն փորձի և չափանիշների հիման վրա մշակել «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքում և հարակից օրենքներում համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը</td>
<td>Օրենս-դրական փաթեթն ուղարկել Ազգային ժողովի ընդուն-մանը</td>
<td></td>
</tr>
</table>

<table>
<tr>
<td rowspan="3">Գործողություն 3.6. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում նախատեսել տվյալ քաղաքացու, նրա ընտանիքի անդամների իրավունքը՝ դիմելու</td>
<td rowspan="2">Ելակետային տվյալներ</td>
<td colspan="5">Կատարողականի թիրախներ</td>
<td>Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ</td>
<td>Պատասխա-նատու մարմիններ</td>
<td>Համա-կատա-րող</td>
<td>Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)</td>
</tr>
<tr>
<td>2023 թ.</td>
<td colspan="2">2024 թ.</td>
<td colspan="2">2025 թ.</td>
<td rowspan="2">3.6.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է</td>
<td rowspan="2">ՀՀ արդարադա-տության նախարարու-թյուն</td>
<td rowspan="2">ՀՀ առող-ջապա-հության նախա-</td>
<td rowspan="2">Լրացուցիչ ֆինանսա-վորում չի պահանջ-վում</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>II</td>
<td>I</td>
<td>II</td>
<td>I</td>
<td>II</td>
</tr>
</table>

հոգեբուժական հիվանդանոցային հարկադիր բուժման ենթարկելու վճիռը վերացնելու պահանջով	Ներպետական իրավական համակարգում կարգավորումների բացակայություն			Միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին համահունչ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում և դրան հարակից օրենքներում մշակել համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Օրենսդրական փաթեթը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը		ՀՀ Ազգային ժողով, որով նախատեսված է տվյալ քաղաքացու, նրա ընտանիքի անդամների իրավունքը՝ դիմելու հոգեբուժական հիվանդանոցային հարկադիր բուժման ենթարկելու վճիռը վերացնելու պահանջով		րարություն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդ (համաձայնությամբ) ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի միջազգային իրավական հարցերով ներկայացուցչի գրասենյակ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	
Գործողություն 3.7. Հասարակական կազմակերպությունների համար սահմանել դատարան դիմելու իրավունք հանրային	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.			2025 թ.	3.7.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է	ՀՀ արդարադատության	ՀՀ շրջակա միջա-	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի

նշանակության, կարևորության հարցերով, այդ թվում՝ ինչպես վարչական, այնպես էլ քրեական վարույթներով՝ հաշվի առնելով actio popularis սկզբունքը:							ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով, որով ընդլայնված է ՀԿ-ների՝ հանրային նշանակության, կարևորության հարցերով, այդ թվում՝ ինչպես վարչական, այնպես էլ քրեական վարույթներով դատարան դիմելու իրավունքի շրջանակը միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին համահունչ՝ հաշվի առնելով այն երկրների փորձը, որտեղ կիրառվում է actio popularis սկզբունքը: 3.7.2. Օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքներով նվազեցված է շրջակա միջավայրի պահպանության, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության հարցերով դատարան դիմելու համար հասարակական կազմակերպություններին ներկայացվող պահանջները:	նախարարություն	վայրի նախարարություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	պահանջվում
	Գործող իրավակարգավորումները հնարավորություն են տալիս հասարակական կազմակերպություններին շրջակա միջավայրի պահպանության, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության հարցերով դիմելու դատարան: Սակայն, անհրաժեշտ է ընդլայնել այս ցանկը, ինչպես նաև կատարելագործել action popularis սկզբունքը ներպետական իրավական համակարգում:	II	I	II	I	II				
				Քրեական դատավարության և վարչական դատավարության օրենսգրքերում և դրանց հարակից օրենքներում մշակել համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը՝ այդ թվում նաև նվազեցնելով շրջակա միջավայրի պահպանության, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության հարցերով դատարան դիմելու համար հասարակական կազմակերպություններին ներկայացվող պահանջները	Օրենսդրական փաթեթը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը					
Գործողություն 3.8. Ներդնել «դատավորի ընկեր» (amicus curie)	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)

հասկացության մեխանիզմներն ու կանոնակարգերը ներպետական իրավական համակարգում, որը կաջակցի դատարանին՝ տրամադրելով տեղեկատվություն կամ խորհրդատվություն իրավունքի կամ այլ հարակից հարցերի վերաբերյալ:		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.8.1. Մշակված են համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունները և հաստատվել են Կառավարության կողմից 3.8.2. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը ներկայացնել Ազգային ժողովի ընդունմանը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդ (համաձայնությամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	Ներպետական իրավական համակարգում «դատավորի ընկեր» (amicus curie) կարծիքի հասկացությունը, կանոնները, մեխանիզմները բացակայում են	II	I	II	I	II				
				Մշակել համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթ «Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում և հարակից օրենքներում և հաստատել ՀՀ կառավարության կողմից: Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը ներկայացնել Ազգային ժողովի ընդունմանը						
Գործողություն 3.9. Կատարելագործել պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու համակարգը, որով կնախատեսվի. 1. Մշակել օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթ՝ 1. Նախատեսելով պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու հարցը յուրաքանչյուր դեպքում, ներառյալ՝ երկու բացասական զեկույցների պայմաններում, դատարանի կողմից քննարկելու պահանջ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.9.1. Մշակված օրենսդրական փոփոխությունների նախագծով բարելավված է պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու համակարգը: 3.9.2. Օրենսդրական փոփոխությունների նախագիծը ներառում է թվարկված բոլոր կարգավորումները:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	Օրենսդրական և իրավական կարգավորումներն առկա են, սակայն դրանց իրականացման մեխանիզմներն ու ընթացակարգերը ենթակա են կատարելագործման	II	I	II	I	II				
			ՀՀ քրեական և քրեական դատավարության և քրեակատարողական օրենսգրքերում և այլ հարակից օրենքներում և այլ ենթաօրենսդրական ակտերում և կարգերում մշակել օրենսդրական	Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը ներկայացվել է Ազգային ժողովի ընդունմանը						

2. Բացառել պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու հարցի քննարկման և վերանայման համար տարբերակված նախապայմանների և չափանիշների սահմանումը. 3. Սահմանել դատարանի կողմից դատապարտյալի՝ պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու վերաբերյալ հարցի քննարկման և մերժման դեպքում նոր քննարկման համար հավասար ժամկետներ. 4. Քրեակատարողա-կան ծառայության կողմից պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատվելու վերաբերյալ զեկույցի կազմման բալային համակարգում բացառել Քրեակատարողա-կան հիմնարկներում անհրաժեշտ պայմանների կամ հնարավորություն-ների բացակայությունը (օրինակ՝ աշխատանք, վերասոցիալակա-նացման ծրագրեր և այլն) ի վնաս ազատությունից			փոփոխությունների փաթեթ:							

զրկված անձի կիրառումը. 5. Քրեակատարողա-կան ծառայության կողմից պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատվելու վերաբերյալ զեկույցի կազմման բալային համակարգում բացառել տարիքի հիմքով անհիմն տարբերակված մոտեցումը										

Գործողություն 3.10. Ի կատարումն Դատական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 10-րդ կետի՝ ներդնել դատական իշխանության պաշտոնական կայքում հրապարակվող դատական ակտերում անձնական տվյալների ապանձնավորման ծրագիր և վերահսկողություն սահմանել իրագործման նկատմամբ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխա-նատու մարմիններ	Համա-կատա-րող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.10.1. Ապանձնավորման ծրագրի տեխնիկական բնութագիրը մշակված է, և ծրագիրը ներդրված է ու համահունչ անձնական տվյալների պաշտպանության միջազգային փաստաթղթերով ամրագրված իրավակարգավորում-ներին, մասնավորապես, հաշվի առնելով Եվրոպայի խորհրդի չափանիշները:	ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդ (համաձայնու-թյամբ)	ՀՀ արդա-րադա-տության նախա-րարու-թյուն	Լրացուցիչ ֆինանսա-վորում չի պահանջ-վում
	Գործող www. datalex.am ծրագրում հրապարակվող դատական ակտերում անձնական տվյալներն ապանձնավորված չեն	II	I	II	I	II				
			Մշակել ապանձնա-վորման ծրագրի ներդրման տեխնիկա-կան բնութագիրը	Կազմակերպել ծրագրի ներդրման աշխատանքները	Ներդնել և գործարկել ապանձնավորման ծրագիրը և սահմանել վերահսկողություն վերջինիս իրագործման նկատմամբ					

Գործողություն 3.11. Արդարադատության ակադեմիայում դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման ծրագրում մշակել և ներդնել զինվորական ծառայության կարգի դեմ ուղղված հանցագործություն-ներին վերաբերող առանձին և համապարփակ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ			Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատաս-խանատու մարմին-ներ	Համա-կատա-րող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.	2025 թ.	3.11.1. Վերապատրաստման ծրագիրը մշակված է միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին համահունչ և ներդրված է Արդարադատության ակադեմիայի ուսուցման տարեկան ծրագրում: 3.11.2. 2025 թ. ավարտին դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց 100%-ը վերապատրաստված են նոր ծրագրով:	ՀՀ արդարա-դատու-թյան ակադե-միա (համա-ձայնու-թյամբ)	ՀՀ արդա-րադա-տության նախա-րարու-թյուն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 3,750

վերապատրաստման ծրագրեր	Արդարադատության ակադեմիայի տարեկան ուսուցման ծրագրում բացակայում են դատավորների և դատավորների թեկնածուների համար զինվորական ծառայության կարգի դեմ ուղղված հանցագործություններին վերաբերող առանձին և համապարփակ վերապատրաստման ծրագրերը	II	I	II	I	II				
		«Զինվորական հանցագործությունների որակման և քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը ներառվել է դատախազների տարեկան վերապատրաստման 2023 թվականի ուսուցման ծրագրում, միաժամանակ «Զինվորական ենթակայության կարգի և զինծառայողների կանոնագրքային փոխհարաբերությունների դեմ ուղղված հանցագործությունների քրեաիրավական խնդիրները», «Զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննությունը» վերտառությամբ դասընթացները ներառված են քննիչների տարեկան վերապատրաստման 2023	Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց առնվազն 40%-ը վերապատրաստվել է նոր ծրագրով	Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց առնվազն 60%-ը վերապատրաստվել է նոր ծրագրով	Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց առնվազն 80%-ը վերապատրաստվել է նոր ծրագրով	Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց 100%-ը վերապատրաստվել են նոր ծրագրով				

			թվականի ուսուցման ծրագրում							
Գործողություն 3.12. Վերանայել անգործունակ ճանաչված անձանց՝ դատարանի մատչելիության իրավունքին առնչվող կարգավորումները՝ բացառելով իրենց իրավունքներին և շահերին առնչվող այլ խնդիրներով դատարան դիմելու կամ լսված լինելու իրավունքի անհամաչափ սահմանափակումները	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Իրավակարգավորումներն առկա են, սակայն ենթակա են հետագա կատարելագործման և բարելավման	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.12.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	I	II				
				Մշակել քաղաքացիական օրենսգրքում և դրան հարակից այլ օրենքներում համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը ներկայացվել է Ազգային ժողովի ընդունմանը					
Գործողություն 3.13. Ընդլայնել դատարաններում պետական տուրքի վճարումից ազատվող անձանց ցանկը՝ նախատեսելով պետական տուրքի վճարումից ազատում՝ հաշմանդամության խումբ սահմանելու կամ հաշմանդամության խումբը վերականգնելու պահանջով դատարան հայցադիմում ներկայացնելու, դատարանի	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Հաշվի առնելով պետական տուրքի վճարման գծով օրենքով նախատեսված արտոնություն չունենալու հանգամանքները՝ հաշմանդամության խումբ սահմանելու կամ հաշմանդամության խումբը վերականգնելու պահանջով դատարան հայցադիմում ներկայացնող անձինք ունեն դատարան դիմելու մատչելիության իրավունքի ապահովման խնդիր:	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.13.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդ (համաձայնությամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	I	II				
				Մշակել «Պետական տուրքի մասին» և հարակից այլ օրենքներում համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավա-	Օրենսդրական փաթեթն ուղարկել Ազգային ժողովի ընդունմանը					

վճիռների և որոշումների դեմ վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքներ ներկայացնելու գործերով:				րության հաստատմանը						
Գործողություն 3.14. Վերանայել «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքը՝ սահմանելով հստակ և օբյեկտիվ չափանիշներ մասնավոր սեփականությունը բացառիկ հանրային շահ ճանաչելու համար. նախատեսելով պահանջ և հիմքեր որոշումների ընդունման, այդ թվում՝ հանրային շահի բացառիկությունը գնահատելու, գործընթացների վաղ փուլերում սեփականատերերի, ինչպես նաև՝ կենսագործունեության միջավայրի փոփոխության առումով շահագրգիռ հասարակության ներկայացուցիչների մասնակցության համար. նախատեսելով բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի անվան տակ օտարվող գույքի ձեռքբերողների նախկին գործունեության ստուգում (due diligence) և դրա թափանցիկության ապահովում.	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		3.14.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարում Հայաստանում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահի ճանաչման գործընթացները և դրանց հետևանքները շարունակում են մտահոգիչ և խնդրահարույց լինել քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից: Ծագող խնդիրների զգալի մասը պայմանավորված է «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» խնդրահարույց կարգավորումներով կամ բացերով:	II	I	II	I	II				
				Մշակել «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքում և հարակից օրենքներում փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Օրենսդրական փաթեթը ներկայացվել է Ազգային ժողովի ընդունմանը					

ապահովելով ձեռքբերողների կողմից պետությանը ներկայացվող ֆինանսական երաշխիքների վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակայնությունը. երաշխավորելով պետության հանդես գալը որպես կողմ և պատասխանատվության ստանձնումը՝ ձեռքբերողների պարտականությունների պատշաճ կատարման ապահովման և քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության նպատակով:									

4. ԻՐԱՎԱՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԵԼՔ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել իրավահավասարության և խտրականության արգելքի կիրառումը՝ համապատասխան օրենսդրական նախապայմաններ ստեղծելու, դատավորների, քննիչների, դատախազների, ոստիկանների, բժշկական, կրթական, սոցիալական ոլորտի աշխատողների վերապատրաստելու, իրազեկվածությունը բարձրացնելու, վարչական կամ քաղաքացիական պատասխանատվություն սահմանելու, ինչպես նաև իրավահավասարության և խտրականության արգելքի ամրապնդմանն ուղղված օժանդակ այլ գործողություններ իրականացնելու միջոցով:
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. Ներպետական իրավական համակարգում ներդրված են անձի՝ իրավահավասարության ապահովման իրավունքի պաշտպանության օրենսդրական կարգավորումներ: Ձևավորված է իրավահավասարության հարցերով զբաղվող խորհրդակցական մարմին: 2. Սահմանված են ատելության խոսքի առավել մեղմ դրսևորումների համար պատասխանատվության միջոցներ: 3. Ներպետական իրավական համակարգում ներդրվել են ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության օրենսդրական կարգավորումներ:

Գործողություն 4.1. «Իրավահավասարության ապահովման մասին» օրենքում սահմանել խտրականության հասկացությունը, տեսակները, դրանից պաշտպանության միջոցները և մեխանիզմները, իրավահավասարության հարցերով զբաղվող մարմնի կազմավորման/ գործող մարմիններից որևէ մեկի կազմում կառույցի ստեղծման, գործունեության երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.1.1. Լրամշակված օրենքի նախագիծը համահունչ է միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին և այդ նախագծով սահմանված է խտրականության հասկացությունը, տեսակները, դրանից պաշտպանության միջոցները և մեխանիզմները, իրավահավասարության հարցերով զբաղվող մարմնի կազմավորման, գործունեության կարգը:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	Ներպետական իրավական համակարգում իրավահավասարության ապահովման վերաբերյալ առանձին և համապարփակ օրենսդրության բացակայություն	II	I	II	I	II				
			Լրամշակել «Իրավահավասարության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Լրամշակված օրենքի նախագիծը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը						

Իրավահավասարության խորհուրդը ներկայացնում է խորհրդատվական եզրակացություն, առաջարկություն է ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական և վճռաբեկ դատարաններին՝ վերջիններիս կողմից հարցման հիման վրա, խտրականության վերաբերյալ գործերով օժանդակ դիրքորոշում (amicus curiae) ներկայացնելու վերաբերյալ, նպաստում է իրազեկվածության բարձրացմանը և այլն:							4.1.2. Լրամշակված օրենքի նախագիծը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը:			
Գործողություն 4.2. Դատավորների, քննիչների, դատախազների և ոստիկանների (համապատասխան ստորաբաժանման աշխատակիցները) համար շարունակել իրականացնել վերապատրաստումներ խտրականության արգելքի, իրավահավասարության ապահովման թեմաներով Վերապատրաստումների կազմակերպումն ու անցկացումը հնարավորություն կընձեռեն շարունակաբար կատարելագործել գիտելիքները, հմտություններն ու կարողությունները	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.2.1. Վերապատրաստման ուսումնական նյութերը վերանայված, լրամշակված են և համահունչ են միջազգային լավագույն չափանիշներին և փորձին՝ հաշվի առնելով Եվրոպայի խորհրդի և ՄԱԿ-ի սկզբունքներն ու չափանիշները՝ վերապատրաստումներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ: 4.2.2. Վերապատրաստումից հետո իրականացված գիտելիքների ստուգման արդյունքում վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն: 4.2.3. 2025 թ. ավատին վերապատրաստված	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա (համաձայնությամբ) ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 2,448
	Դատավորների վերապատրաստում- 2020 թ.-0 2021 թ. պարտադիր վերապատրաստման ենթակա՝ 253, մասնակցած՝ 62 դատավոր-24% 2022 թ.- Պարտադիր վերապատրաստման ենթակա՝ 270, մասնակցած՝ 69 դատավոր-25% ***Դատախազների վերապատրաստում-*** 2020 թ.-0 2021 թ.- Պարտադիր վերապատրաստման ենթակա՝ 167, մասնակցած՝ 18 դատախազ-11% 2022 թ.-0 ***Քննիչների վերապատրաստում-*** 2020 թ.-0 2021 թ.-0 2022 թ.-0	II	I	II	I	II				
			Վերապատրաստված դատավորների, քննիչների, դատախազների, ոստիկանների թիվն աճել է առնվազն 40%-ով	Վերապատրաստված դատավորների, քննիչների, դատախազների, ոստիկանների թիվն աճել է առնվազն 60%-ով		Վերապատրաստված դատավորների, քննիչների, դատախազների, ոստիկանների թիվն աճել է առնվազն 80%-ով				

իրավահավասա- րության ապահովման, խտրականության արգելքի թեմաներով միջազգային- իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և միջոցների վերաբերյալ:	***Ոստիկանների վերապատրաստում-*** 2020-2022 թթ. ընթացքում խտրականության արգելքի, իրավահավասարության ապահովման թեմաներով վերապատրաստվել են ոստիկանության միջին, ավագ և գխավոր խմբերի պաշտոններ զբաղեցնող թվով 106 ծառայող «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացով 2023 թվականին նախատեսված 107 վերապատրաստվողներից վերապատրաստվել են 107 դատավոր և դատավորի թեկնածու: Նույն թեմայով նախատեսված 65 վերապատրաստվողներից փաստացի վերապատրաստվել է 25 դատախազ, իսկ 30-ը համարվել են նշված դասընթացով վերապատրաստումն անցած:						դատավորների, դատախազների, քննիչների և ոստիկանների թվի աճ առնվազն 80%-ով՝ ի համեմատություն ելակետային տվյալների:			
Գործողություն 4.3. Բժշկական, կրթական, սոցիալական ոլորտի աշխատողների համար շարունակել իրականացնել վերապատրաստում-ներ խտրականության արգելքի, իրավահավասա-րության ապահովման թեմաներով Վերապատրաս-տումների կազմակերպումն ու անցկացումը հնարավորություն կընձեռեն շարունակաբար կատարելագործել գիտելիքները, հմտություններն ու կարողությունները	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխա-նատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
	Կրթության ոլորտ «Դիրքորոշում և արժեք» թեման ներառված է ուսուցիչների նախաատեստացիոն վերապատրաստման դասընթացի ծրագրում, որով յուրաքանչյուր տարի վերապատրաստվում է հանրապետության բոլոր ուսուցիչների 20 %-ը: «Համագործակցությունն ու փոխհարաբերությունները ներառական կրթության համատեքստում» և «Նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթական կարիքների բազմազանությունը, դրանց բացահայտումն ու	II	I	II	I	II	4.3.1. Վերապատրաստման ուսումնական նյութերը վերանայված, լրամշակված են և համահունչ են միջազգային լավագույն չափանիշներին և փորձին՝ վերապատրաստումներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ: 4.3.2. Վերապատրաստումից հետո իրականացված գիտելիքների ստուգման արդյունքում վերապատրաստվածները ցուցաբերել են առնվազն 80% իմացություն:	ՀՀ առողջա-պահության նախարա-րություն ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարա-րություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարա-րություն		Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 6,297.6
			Վերապատրաստված բժշկական, կրթական, սոցիալական ոլորտի աշխատողների թիվն աճել է առնվազն 40%-ով	Վերապատրաստ-ված բժշկական, կրթական, սոցիալական ոլորտի աշխատողների թիվն աճել է առնվազն 60%-ով		Վերապատրաստ-ված բժշկական, կրթական, սոցիալական ոլորտի աշխատողների թիվն աճել է առնվազն 80%-ով				

իրավահավասա-րության ապահովման, խտրականության արգելքի թեմաներով միջազգային-իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և միջոցների վերաբերյալ:	գնահատումը» թեմաները ներառված են նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների մանկավարժական աշխատողների պարտադիր վերապատրաստման դասընթացի ծրագրում: 2022 թվականի ընթացքում վերոնշյալ ծրագրով վերապատրաստվել է համայնքային նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների թվով 1066 մանկավարժական աշխատող: ***Սոցիալական ոլորտ*** 2020 թվականի սեպտեմբերին Նախարարության «Աշխատանքի և սոցիալական հետազոտությունների ազգային ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվել է Իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմայով վերապատրաստում՝ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող պետական հաստատությունների 23 մասնագետների մասնակցությամբ: 2020 թվականի դեկտեմբերին նշված թեմայով՝ ՀՕՖ-ի երեխաների աջակցության կենտրոնի կողմից իրականացվել է երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող կազմակերպությունների, մարզպետարանների, խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների ներկայացուցիչների վերապատրաստում: Տվյալ վերապատրաստմանը մասնակցել են ոլորտային 41 մասնագետներ: ***Առողջապահության ոլորտ*** 2020-2022 թթ.-ին ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ում						4.3.3. 2025 թ. ավարտին վերապատրաստված բժշկական, կրթական, սոցիալական ոլորտի աշխատողների թվի աճ առնվազն 80%-ով՝ ի համեմատություն ելակետային տվյալների			

	վերապատրաստում անցած 592 բուժաշխատողների դասընթացներում ներառված է եղել «Առողջապահական իրավունք» դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում է պացիենտների, բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողների, բուժաշխատողների իրավունքները, դրանց պաշտպանության երաշխիքները, պարտականությունները, մասնագիտական իրավախախտումները, պատասխանատվության տեսակները:									
Գործողություն 4.4. Շարունակել բարձրացնել իրավահավասա-րության, բոլոր հիմքերով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկվածությունը հանրության շրջանում	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխա-նատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.4.1. Մշակված և տարածված տեսաձայնագրություններն ու տեղեկատվական նյութերը համահունչ են խտրականության արգելքի վերաբերյալ միջազգային իրավակարգավորումներին: 4.4.2. 2025 թ. ավարտին ԶԼՄ-ների և սոցիալական ցանցերի միջոցով մշակված և տարածված են առնվազն 12 տեսաձայնագրություններ, տեղեկատվական նյութեր:	ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ) «Հանրային հեռարձակողի խորհուրդ» (համաձայնությամբ)	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 18,000
	ՀՀ արդարադատության նախարարություն՝ իրազեկման ակցիաներ չեն իրականացվել: ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ 2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում իրավահավասարության, բոլոր հիմքերով խտրականության արգելքի վերաբերյալ թեմաներով իրազեկման ակցիաներ չեն իրականացվել:	II	I	II	I	II				
				ԶԼՄ-ների և սոցիալական ցանցերի միջոցով մշակել և տարածել խտրականու-թյան արգելքի, իրավահավա-սարության ապահովման վերաբերյալ առնվազն 4 տեսաձայնա-գրություններ, տեղեկատվա-կան նյութեր		ԶԼՄ-ների և սոցիալական ցանցերի միջոցով մշակել և տարածել խտրականության արգելքի, իրավահավասա-րության ապահովման վերաբերյալ առնվազն 8 տեսաձայնագրու-թյուններ, տեղեկատվական նյութեր				
Գործողություն 4.5. Ատելության խոսքի առավել մեղմ դրսևորումների համար սահմանել վարչական կամ քաղաքացիական. պատասխանա-տվության միջոցներ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխա-նատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինան-սավորում (հազ. դրամ)
	Ներպետական իրավական համակարգում ատելության խոսքի մեղմ դրսևորումների համար սահմանված չեն վարչական կամ քաղաքացիական պատասխանատվության միջոցներ	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.5.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով, որով ատելության խոսքի առավել մեղմ դրսևորումների համար սահմանված են վարչական կամ քաղաքացիական	ՀՀ արդարա-դատության նախարա-րություն		Լրացուցիչ ֆինան-սավորում չի պահանջ-վում
		II	I	II	II	I				
				Վարչական և քաղաքացիա-կան օրենսգրքերում և հարակից այլ օրենքներում մշակել	Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը					

				համապատասխան փոփոխությունների փաթեթ՝ սահմանելով ատելության խոսքի առավել մեղմ դրսևորումների համար պատասխանատվության միջոցներ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը			պատասխանատվության միջոցներ:			
Գործողություն 4.6. Շարունակել իրականացնել իրազեկման արշավներ, այդ թվում՝ հասարակության լայն շերտերի ներգրավմամբ՝ ուղղված ատելության խոսքի, դրա բացասական ազդեցության բացառմանը, այլակարծության և կարծիքի ազատության իրավունքի նկատմամբ հարգանքի խթանմանը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Իրազեկման ակցիաներ դեռևս չեն իրականացվել:	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.6.1. Իրազեկման արշավների տեղեկատվական նյութերը և տեսաձայնագրությունները մշակված են միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին համահունչ և ուղղված են ատելության խոսքի, դրա բացասական ազդեցության բացառմանը, այլակարծության և կարծիքի ազատության իրավունքի նկատմամբ հարգանքի խթանմանը: 4.6.2. 2025 թ. ավարտին մշակված և տարածված են առնվազն 12 իրազեկման արշավներ:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ) Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ (համաձայնությամբ)	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 24,000
		II	I	II	I	II				
				Մշակել և ԶԼՄ-ների և սոցիալական ցանցերի միջոցով տարածել առնվազն 4 իրազեկման արշավներ/ ակցիաներ		Մշակել և ԶԼՄ-ների և սոցիալական ցանցերի միջոցով իրականացնել առնվազն 8 իրազեկման արշավներ				
Գործողություն 4.7. Ոստիկանության, քննչական մարմինների, դատախազության համար, մշակել և հաստատել խտրականության, ատելության խոսքի և ատելության հիմքով հանցագործությունների քննության շարժառիթով գործերի քննության ուղեցույցներ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Խտրականության և ատելության խոսքի շարժառիթով գործերի քննության ուղեցույցների բացակայություն	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.7.1. Ուղեցույցները մշակված են միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին համահունչ, ինչպես նաև հաշվի առնելով գործնական խնդիրներն ու բացերը: 4.7.2. Ուղեցույցները հաստատված են իրավական ակտի տեսքով	ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն ՀՀ քննչական կոմիտե	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 5,625
		II	I	II	I	II				
				Մշակել և իրավական ակտի ուժով հաստատել ուղեցույցները	Ուղեցույցները հասանելի դարձնել խտրականության և ատելության խոսքի շարժառիթով գործեր քննող իրավապահ մարմինների աշխատակիցներին					

							և ունեն պարտադիր բնույթ նման գործեր քննող իրավապահ մարմինների աշխատակիցների համար:	(համաձայնությամբ) ՀՀ գլխավոր դատախազություն (համաձայնությամբ)		
Գործողություն 4.8. Ստեղծել օրենսդրական երաշխիքներ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանության համար, որով ներպետական իրավական համակարգում կնախատեսվի ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությանը վերաբերող առանձին և համապարփակ օրենսդրություն	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Ներպետական իրավական համակարգում ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության առանձին և համապարփակ օրենսդրության բացակայություն	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		4.8.1. Լրամշակված օրենքի նախագիծը համահունչ է միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին: 4.8.2. Լրամշակված օրենքի նախագիծը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	I	II				
		Լրամշակել «Ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Լրամշակված օրենքի նախագիծը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը,							

5. ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել ռազմական գործողություններից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների, գերությունից վերադարձած անձանց/ զինծառայողների, կալանավորված անձանց և դատապարտյալների, պալիատիվ բուժման կարիք ունեցող անձանց, հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց, ՄԻԱՎ-ով ապրող անձանց, հղի կանանց և բնակչության այլ ներկայացուցիչների առողջապահության պահպանման իրավունքի արդյունավետ իրացումը՝ զուգահեռաբար բարձրացնելով իրազեկվածությունը տրամադրվող ծառայությունների ու առկա հնարավորությունների մասին:
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. Հոգեբանական անվճար օգնություն ստացող պատերազմից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների թվի պարբերական աճ՝ հիմք ընդունելով ելակետային տվյալները 2022 թ. դեկտեմբերի դրությամբ: 2. Գերությունից վերադարձած անձանց անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցությունը շարունակաբար տրամադրված է՝ ըստ տարիների: Ելակետ՝ 2021 թ.: 3. 2025 թ. ավարտին թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց և թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների թվաքանակի շարունակական նվազում՝ ի համեմատություն նախորդ տարիների: *Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ*:

Գործողություն 5.1. Երաշխավորել ռազմական գործողություններից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամներին հոգեբանական անվճար օգնության շարունակական տրամադրումը և դրա հաշվառումը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.1.1. Հոգեբանական անվճար օգնություն ստացող պատերազմից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների թվի պարբերական աճ՝ հիմք ընդունելով ելակետային տվյալները 2022 թ. դեկտեմբերի դրությամբ:	ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 100,000
	ՀՀ կառավարության 2021 թ. փետրվարի 4-ի N 131-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Ադրբեջանի Հանրապետության կողմից 2020 թ. սեպտեմբերի 27-ին սանձազերծված ռազմական գործողություններին մասնակցած անձանց և հանրության հոգեբանական վերականգնման կարգը» և հայտարարված մրցույթը հաղթած հոգեբանական առողջության «Կոնսրցիումը» ՀՀ արտակարգ իրավիճակների	II	I	II	I	II				
		ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից պատերազմից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամներին հոգեբանական անվճար օգնություն ստացած անձանց հաշվառման պարտավորության ամրագրում և վարում	Հոգեբանական և անվճար օգնության դիմող և ստացող ռազմական գործողություններից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների թիվն աճել է առնվազն 30%-ով	Հոգեբանական և անվճար օգնության դիմող և ստացող պատերազմից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների թիվն աճել է առնվազն 50%-ով	Հոգեբանական և հոգեբուժական անվճար օգնության դիմող և ստացող պատերազմից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների թիվն աճել է առնվազն 70%-ով	Հոգեբանական և անվճար օգնության դիմող և ստացող պատերազմից տուժած անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների թիվն աճել է 100%-ով				

	նախարարության համակարգմամբ իրականացրել է մարտական գործողություններին մասնակցած և նրանց հետ առնչություն ունեցող անձանց հոգեբանական աջակցության ծառայություն: Ծառայություններից օգտվողների թվաքանակի հաշվառում Պաշտպանության նախարարության կողմից չի իրականացվում:									
Գործողություն 5.2. Երաշխավորել գերությունից վերադարձած անձանց/ զինծառայողների ֆիզիկական և հոգեկան առողջական օգնության համակարգը՝ տրամադրելով անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցություն	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.2.1. Գերությունից վերադարձած անձանց անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցությունը շարունակաբար տրամադրված է՝ ըստ տարիների:	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 35,000
	Ադրբեջանական գերեվարությունից վերադարձած բոլոր զինծառայողները կենտրոնական կլինիկական զինվորական հոսպիտալում ենթարկվում են ամբուլատոր բժշկական հետազոտության, որի շրջանակներում իրականացվում է նաև հոգեբանական ախտորոշիչ և հոգեբանական առաջին օգնության աշխատանքներ, իսկ հոգեթերապևտիկ ստացիոնար բուժում ենթադրող այլ խնդիրների պարագայում զինծառայողները տեղափոխվում են համապատասխան զինվորական	II	I	II	I	II				
		Գերությունից վերադարձած անձանց առնվազն 30%-ին ֆիզիկական և հոգեբանական հետազոտության բացահայտումների հիման վրա տրամադրել անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցություն	Գերությունից վերադարձած անձանց առնվազն 50%-ին ֆիզիկական և հոգեբանական հետազոտության բացահայտումների հիման վրա տրամադրել անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցություն	Գերությունից վերադարձած անձանց առնվազն 80%-ին ֆիզիկական և հոգեբանական հետազոտության բացահայտումների հիման վրա տրամադրել անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցություն		Գերությունից վերադարձած բոլոր անձանց ֆիզիկական և հոգեբանական հետազոտության բացահայտումների հիման վրա տրամադրել անհատական, երկարաժամկետ և հետևողական աջակցություն				

	հոսպիտալներ՝ ըստ անհրաժեշտության քաղաքացիական բուժհաստատու-թյուններ: Հետագա զինվորական ծառայությունը շարունակելու նպատակով և Զինված ուժերի զորամասեր տեղափոխված զինծառայողների հետ հետագա հոգեբանական աջակցման աշխատանքները մշտական պարբերականությամբ իրականացվում են զորամասերում՝ սպա-հոգեբանների միջոցով:									
	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.		2024 թ.	2025 թ.					
Գործողություն 5.3. Լրամշակել «Անհայտ կորած անձանց մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը և կատարել համապատաս-խան փոփոխություններ և լրացումներ վերաբերելի իրավական ակտերում, որով նախատեսվում է նախ անհայտ կորածի իրավական կարգավիճակի սահմանում, ինչպես նաև անկախ մասնագիտական կառույցի	Ներպետական իրավական համակարգում «Անհայտ կորած անձանց մասին» առանձին և համապարփակ օրենսդրության բացակայություն	II Լրամշակել առկա օրենքի նախագիծը և ներկայացնել հանրային քննարկման	I Լրամշակված օրենքի նախագիծը ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը և ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը	II	I	II	5.3.1. «Անհայտ կորած անձանց մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը հաստատված է ՀՀ կառավարու-թյան կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով, որի հիմնավորման համար իրականացվել է ուսումնասի-րություն՝ միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշնե-րին համահունչ,	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	ՀՀ ներքին գործերի նախա-րա-րություն ՀՀ արդա-րա-դատու-թյան նախա-րա-րություն ՀՀ ազգային անվտան-գության ծառայու-թյուն (համա-ձայնու-թյամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում

ստեղծում, որը պետք է զբաղվի անհայտ կորածի ճակատագրի և գտնվելու մասին տեղեկությունների ձեռքբերմամբ: Օրենքի նախագիծը ենթադրում է նաև անհայտ կորածի հարազատների հանդեպ պարտավորու-թյունների ստանձնում և անհայտ կորելու հանգամանքների քննություն:							ինչպես նաև հաշվի առնելով 44-օրյա պատերազմի հետևանքով առաջացած հետևանք-ները:			
Գործողություն 5.4. Իրականացնել հոգեկան առողջության վերապատրաս-տումներ՝ շեշտադրելով գործնական խնդիրները: Զինված ուժերի մշտական բարոյահոգեբա-նական կայուն կարգավիճակը մշտապես ապահովելու համար անհրաժեշտ է շարունակաբար կատարելագործել սպա-հոգեբանների գիտելիքներն ու հմտությունները:	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համա-կա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.4.1. Վերանայված և լրամշակված վերապատ-րաստման ծրագրերը համահունչ են առկա իրողություն-ներին և թիրախավո-րում են գործնական խնդիրները: 5.4.2. Վերապատ-րաստումներն իրականացվել միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝ վերապատ-րաստումներն իրականաց-նելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիա-կան ժամ տևողությամբ:	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	ՀՀ առողջա-պահու-թյան նախա-րա-րություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 864
	2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատ-վածում զինված ուժերի թվով 28 սպա-հոգեբաններ՝ առանձին ծրագրերով, ՀՀ պաշտպանության նախարարության Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանում, ՌԴ ք. Մոսկվայի ռազմական համալսարանում, «Ինթրա» հոգեկան առողջության կենտրոնում ներգրավվել են վերապատ-րաստման դասընթացների:	II	I	II	I	II				
			Վերապատրաստված սպա-հոգեբանների թվի աճ առնվազն 40%-ով՝ ի համեմատություն ելակետային տվյալների	Վերա-պատ-րաստ-ված սպա-հոգե-բան-ների թվի աճ առնվազն 60%-ով՝ ի համե-մատու-թյուն ելակե-տային տվյալ-ների		Վերապատ-րաստված սպա-հոգեբանների թվի աճ առնվազն 80%-ով՝ ի համեմատու-թյուն ելակետային տվյալների				

							5.4.3. 2025 թ. ավարտին վերապատրաստված սպահոգեբանների աճ առնվազն 80%-ով՝ ի համեմատություն ելակետային տվյալների:			
Գործողություն 5.5. Մշակել բժշկական գաղտնիքին վերաբերող տեղեկատվական ձեռնարկ բուժաշխատողների համար և հաստատել ենթաօրենսդրական իրավական ակտով	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
		II	I	II	I	II				
	Բժշկական գաղտնիքի պատշաճ մշակմանը, կիրառմանը և տարածման արգելքին վերաբերող ուղեցույցների բացակայություն			Մշակված ցուցումները տարածել բուժհիմնարկների առնվազն 50%-ում	Մշակված ցուցումները տարածել բուժհիմնարկների առնվազն 80%-ում	Մշակված ցուցումները տարածել բուժհիմնարկների 100%-ում	5.5.1. Ցուցումները մշակված են միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին համահունչ և հաստատված են իրավական ակտի տեսքով: 5.5.2. 2025 թ. ավարտին ցուցումները հասանելի են ՀՀ-ում գործող բոլոր բուժհիմնարկներում: 5.5.3. Ցուցումները ներբեռնված են նաև ԱՐՄԵԴ համակարգում:	ՀՀ առողջապահության նախարարություն		Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 26,587.5

Գործողություն	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
Գործողություն 5.6. Ապահովել պացիենտի՝ իր առողջական վիճակի վերաբերյալ տվյալների հասանելիությունը		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.6.1. Ներդրված կամ կատարելագործված են էլեկտրոնային համակարգերը, ինչպես նաև ապահովված է պացիենտի՝ իր առողջական վիճակի վերաբերյալ տվյալների հասանելիությունը:	ՀՀ առողջապահության նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	Գործող ընթացակարգերը պացիենտի առողջական վիճակի վերաբերյալ հասանելիություն են ապահովում միայն բուժաշխատողների համար: Մինչդեռ անհրաժեշտ է ներդնել այնպիսի համակարգ, որը նման հնարավորություն կընձեռի պացիենտին:	II	I	II	I	II				
			Մշակել էլեկտրոնային համակարգերի կատարելագործման տեխնիկական բնութագիր		Ներդնել կամ կատարելագործել առկա էլեկտրոնային համակարգերը, որոնք կապահովեն պացիենտի՝ իր առողջական վիճակի վերաբերյալ տվյալների հասանելիությունը					
Գործողություն 5.7. Կազմակերպել և իրականացնել հանրային իրազեկման արշավներ վճարովի և անվճար բժշկական ծառայությունների և դեղերի մասին, ինչպես նաև առողջության համապարփակ ապահովագրության ներդրման վերաբերյալ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	2020 թվականին պատրաստվել է 3 հաղորդագրություն, որոնք տարածվել են բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել ԱՆ պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում, կազմակերպվել է 2 հեռուստառադիո հարցազրույց: 2021 թվականին պատրաստվել է 1 հաղորդում և 3 հաղորդագրու-	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.7.1. Հանրային իրազեկման արշավների նյութերը և տեսաձայնագրությունները մշակված են: 5.7.2. 2025 թ. ավարտին կազմակերպված և իրականացված են վճարովի և անվճար բժշկական ծառայու-	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	«Հանրային հեռարձակողի խորհուրդ» (համաձայնությամբ)	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 24,000
		II	I	II	II	I				
			Մշակել հանրային իրազեկման արշավների նյութեր և տեսաձայնագրություններ	Վճարովի և անվճար բժշկական ծառայությունների և դեղերի մասին ԶԼՄ-ներով և սոցիալական ցանցերի միջոցով կազմակերպել և իրականացնել		Վճարովի և անվճար բժշկական ծառայությունների և դեղերի մասին ԶԼՄ-ներով և սոցիալական ցանցերի միջոցով կազմակերպել և իրականացնել առնվազն 8 հանրային				

	թյուն, որոնք տարածվել են բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել ԱՆ պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում, կազմակերպվել է 14 հարցազրույց: 2022 թվականին պատրաստվել է 1 հոլովակ, 1 հաղորդում և 1 հաղորդագրություն, որոնք տարածվել են բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել ԱՆ պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում, կազմակերպվել է 17 հարցազրույց:				առնվազն 4 հանրային իրազեկման արշավներ		իրազեկման արշավներ	թյունների և դեղերի մասին առնվազն 12 հանրային իրազեկման արշավներ, որոնք տարածվել են ԶԼՄ-ներով և սոցիալական ցանցերի միջոցով: 5.7.3 2025 թ. ավարտին իրազեկման պաստառները և տեղեկատվական նյութերը փակցված են պոլիկլինիկաների առնվազն 50%-ում և դեղատներում:			
Գործողություն 5.8. Ստեղծել տեղեկատվական համակարգ կամ առկա համակարգում ապահովել պետության կողմից երաշխավորված ծրագրերի ֆինանսավորման, անվճար և համավճարային սկզբունքով մատուցվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ տեղեկատվության հասանելիությանը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ						Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.			5.8.1. Տեղեկատվական համակարգը մշակված և ներդրված է, կամ կատարելագործված է առկա համակարգը:	ՀՀ առողջապահության նախարարություն		Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 7,125
	Պետության կողմից երաշխավորված ծրագրերի ֆինանսավորման, անվճար և համավճարային սկզբունքով մատուցվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ տեղեկատվական համակարգի բացակայություն	II	I	II	I	II					
				Մշակել տեղեկատվական համակարգի տեխնիկական բնութագիրը կամ կատարելագործել առկա էլեկտրոնային համակարգերը՝ ապահովելու տեղեկատվության հասանելիությունը հանրության շրջանում		Ներդնել կամ կատարելագործել տեղեկատվական համակարգերը					
Գործողություն 5.9. Բարձրացնել հանրային	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ						Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)

		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
		II	I	II	I	II				
իրազեկվածությունը պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման մասին Իրազեկվածությունը նպատակ ունի պալիատիվ բժշկական օգնության վերաբերյալ բնակչության համար ապահովել ամբողջական և մատչելի տեղեկատվություն:	2020 թվականին պատրաստվել է 1 հաղորդագրություն, որը տարածվել է բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել ԱՆ պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում: 2021 թվականին պատրաստվել է 1 հաղորդում և 1 հաղորդագրություն, որոնք տարածվել են բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել ԱՆ պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում: Միաժամանակ, Առողջապահության նախարարության պրոֆ. Ռ. Յոլյանի անվան արյունաբանական կենտրոնում բացվել է Հայաստանում առաջին մանկական պալիատիվ (ամոքիչ) խնամքի կլինիկան, որի վերաբերյալ ևս տեղեկատվություն է տարածվել: 2022 թվականին պատրաստվել է 1 հաղորդում, 1 հաղորդագրություն, որը տարածվել է բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել ԱՆ պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում, կազմակերպվել է 1	Մշակել հանրային իրազեկման արշավների տեղեկատվական նյութեր, տեսաձայնագրություններ և այլն		Զանգվածային լրատվության, սոցիալական ցանցերի միջոցով կազմակերպել և իրականացնել առնվազն 4 իրազեկման արշավներ՝ տեղեկատվական նյութերի և տեսաձայնագրությունների տարածման միջոցով		Զանգվածային լրատվության, սոցիալական ցանցերի միջոցով կազմակերպել և իրականացնել առնվազն 8 իրազեկման արշավներ՝ տեղեկատվական նյութերի և տեսաձայնագրությունների տարածման միջոցով	5.9.1. Մշակված տեղեկատվական նյութերը և տեսաձայնագրությունները համահունչ են միջազգային լավագույն փորձին և չափանիշներին: 5.9.2. 2025 թ. ավարտին կազմակերպված և իրականացված են առնվազն 12 իրազեկման արշավներ հանրության շրջանում:	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	«Հանրային հեռարձակողի խորհուրդ» (համաձայնությամբ) ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 24,000

	ասուլիս, 2 հարցազրույց:									
Գործողություն 5.10. Իրականացնել պալիատիվ խնամքի և ցավային համախտանիշի կառավարման վերաբերյալ շարունակական վերապատրաստումներ՝ բուժաշխատողների համար:	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.10.1 2025 թ. ավարտի դրությամբ վերապատրաստված բուժաշխատողների թվի աճ առնվազն 80%-ով՝ ի համեմատություն ելակետային տվյալների: 5.10.2. Վերապատրաստումներն իրականացվել են Միավորված ազգերի կազմակերպության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝ վերապատրաստումներն իրականացնելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիական ժամ տևողությամբ:	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 1,728
	2020-2022 թթ.-ին ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ում 90 բուժաշխատող անցել է պալիատիվ խնամք թեմայով վերապատրաստման դասընթացներ:	II	I	II	I	II				
		Վերապատրաստված բուժաշխատողների թիվն աճել է առնվազն 30%-ով		Վերապատրաստված բուժաշխատողների թիվն աճել է առնվազն 50%-ով		Վերապատրաստված բուժաշխատողների թիվն աճել է առնվազն 80%-ով				
Գործողություն 5.11. Բարձրացնել հղիության արհեստական ընդհատման ծառայությունների մատչելիությունը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					

կանանց խոցելի խմբերի համար	Անհրաժեշտ է կատարելագործել գործող իրավակարգավորումները	II	I	II	I	II	5.11.1. Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը հաստատված է ՀՀ կառավարության կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով:	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
			Վերանայել «Մարդու վերարտադրողական առողջության և վերարտադրողական իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված դրույթը՝ միայն մանկաբարձական և գինեկոլոգիական բժշկական օգնության և սպասարկման լիցենզիա ունեցող հիվանդանոցային առողջապահական հաստատություններում հղիության արհեստական ընդհատումը կատարելու վերաբերյալ կամ այլ միջոցառումներ և անհրաժեշտության դեպքում մշակել համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթ	Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը մշակվել է և ներկայացվել է ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը ներկայացվել է ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը					
Գործողություն 5.12. Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց և թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների բժշկական օգնության և սպասարկման վերաբերյալ օրենսդրության բարելավում	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.12.1. Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց և թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների բժշկական օգնությունը և սպասարկումը կարգավորող առանձին օրենքի ընդունում: 5.12.2. Թմրամիջոց-	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց բժշկական օգնությունը ներառված է «Թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի մասին» ՀՀ օրենքում, ինչը «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի խախտում է: Բացի այդ, բժշկական օգնությանը և սպասարկման նվիրված իրավակարգավորումները հնացած,	II	I	II	II	I				
		Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց և թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների բժշկական օգնության և սպասարկման վերաբերյալ իրավական ակտերի մշակում և ընդունում	Ամրագրել թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների իրավունքները բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալիս							

	կոլիզիոն և չեն համապատասխան իրավական որոշակիության սկզբունքին, ինչը խախտում է պացիենտների մի շարք իրավունքներ՝ ամրագրված «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքով: Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց բժշկական օգնությանը նվիրված իրավադրույթները համեմված են խարան առաջացնող իրավական եզրույթներով						ներից կախվածու-թյուն ունեցող անձանց և թմրամիջոց-ներ ու հոգեմետ (հոգեներգոր-ծուն) նյութեր օգտագործողների բժշկական իրավունքների սահմանում:			
Գործողություն 5.13. Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց և թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների թվաքանակի նվազեցման և առանց թմրամիջոցների առողջ հասարակություն ունենալու վերաբերյալ հանրային իրազեկման աշխատանքների իրականացում	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմին	Համա-կատա-րող մարմին	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		5.13.1. Ուսումնական հաստատու-թյուններում սովորողների կողմից թմրամիջոց-ների ու հոգեմետ (հոգեներգոր-ծուն) նյութերի օգտագործ-ման կամ չարաշահման դեպքերի նվազեցում 50 %-ով: 5.13.2. Բնակչության կողմից թմրամիջոց-ների ու	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ կրթու-թյան, գիտու-թյան, մշակույ-թի և սպորտի նախա-րա-րություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 54,250
	Թմրամիջոցներից կախվածություն ունեցող անձանց և թմրամիջոցներ ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր օգտագործողների թվաքանակի նվազեցման և առանց թմրամիջոցների առողջ հասարակություն ունենալու վերաբերյալ հանրային իրազեկման աշխատանքներ պետական	II	I	II	II	I				
			Ուսումնական հաստատություններում իրազեկման աշխատանքներ իրականացնել սովորողների և ուսուցիչների շրջանում	«Առողջ ապրելակերպ» դասընթացի շրջանակներում մշակել դասընթաց թմրամիջոցների ու հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի օգտագործման ու չարաշահման վտանգավորության վերաբերյալ						

	մակարդակով դեռ չեն իրականացվել: Նկարահանվել են մի շարք հոլովակներ ՀՀ ԱՆ «Կախվածություննների բուժման ազգային կենտրոն» ՓԲԸ-ի աշխատակիցների մասնակցությամբ, ինչպես նաև կազմակերպվել են այցեր դպրոցներ և իրազեկման աշխատանքներ են իրականացվել ուսուցիչների և դպրոցների հոգեբանների հետ:						հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի օգտագործման ու չարաշահման դեպքերի նվազեցում 20 %-ով:			

6. ՀԱՎԱՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել մարդու իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը հավաքների իրականացման ընթացքում:
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. 2025 թ. ավարտին հավաքների ընթացքում արձանագրված մարդու իրավունքների խախտումների շարունակական նվազում՝ ի համեմատություն նախորդ տարիների: *Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ*: 2. 2025 թ. ավարտին շարունակաբար նվազել են ենթաօրենսդրական ակտով սահմանված կարգի խախտման հիմքով ծառայողական քննությունների թիվը՝ ի համեմատություն նախորդ տարիների: *Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ*:

Գործողություն 6.1. Վերանայել հավաքների և այլ զանգվածային միջոցառումների ընթացքում ոստիկանության գործողությունները կանոնակարգող «Ոստիկանության մասին» և «Ոստիկանության զորքերի մասին» օրենքները՝ միջազգային չափորոշիչների և մարդու իրավունքների համապատասխանելիության առնչությամբ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
		II	I	II	I	II				
	2020-2022 թթ. ընթացքում Հայաստանի Հանրապետությունում տեղի է ունեցել 8399 հավաք, որից 2020 թվականին՝ 1852, 2021 թվականին՝ 3253, 2022 թվականին՝ 3294: 2020-2022 թթ. անցկացված հավաքների ընթացքում ոստիկանության ծառայողների գործողությունների կապակցությամբ իրականացվել է 92 ծառայողական			Մշակել օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթ և ներկայացնել ՀՀ կառավարության հաստատմանը	Օրենսդրական փաթեթը ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը		6.1.1. Հավաքների և այլ զանգվածային միջոցառումների ընթացքում ոստիկանության գործողությունները կանոնակարգող օրենքների նախագծերը մշակված են և ներկայացված են ՀՀ Ազգային ժողով, որը հիմնավորվում է մարդու	ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն	ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում

	քննություն և ծառայողական ուսումնասիրություն: 92 ծառայողական քննությունների և ծառայողական ուսումնասիրությունների արդյունքներով՝ 66-ով ծառայողական քննության և ծառայողական ուսումնասիրության արդյունքները թողնվել են անհետևանք, 21-ով ծառայողական քննությունների ընթացքը կասեցվել է և որոշվել է դրանց անդրադառնալ քրեական վարույթներով իրավական գնահատականի վերջնական արդյունքներով, 1-ով ծառայողական ուսումնասիրությունը գտնվում է ընթացքի մեջ, 4-ի արդյունքներով հիմնավորվել է ոստիկանության ծառայողների կողմից իրենց ծառայողական պարտականությունները ոչ պատշաճ կատարելու և էթիկայի կանոնները խախտելու հանգամանքները, ինչի համար ոստիկանության 5 ծառայողներ ենթարկվել են կարգապահական պատասխանատվու-թյան:						իրավունքների պաշտպանու-թյան և միջազգային չափորոշիչ-ների համապա-տասխա-նության տեսանկյունից ներպետական օրենսդրու-թյամբ և պրակտի-կայով			
Գործողություն 6.2. Բարձրացնել Ներքին գործերի նախարարության մասնագիտացված ստորաբաժանումների (հասարակական կարգի պահպանությանն առնչվող) ղեկավարների և ծառայողների՝ հավաքների ազատության վերաբերյալ իրազեկվածությունը, ինչպես նաև ձևավորել հավաքների ընթացքում մարդու իրավունքների պաշտպանության, հույզերի և զանգվածի	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		6.2.1. 2025 թ.-ի վերջ Ներքին գործերի նախարարու-թյան մասնագի-	ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
	2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում Ոստիկանության	II	I	II	I	II				

կառավարման վրա հիմնված պրակտիկան	կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ոստիկանության միջին, ավագ և գլխավոր խմբերի պաշտոններ զբաղեցնող թվով 420 ծառայող: ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի իրավագիտության ֆակուլտետի բակալավրիատի առկա անվճար ուսուցման 2-րդ կուրսի, հեռակա ուսուցման 1-ին կուրսի և կրթահամալիրի քոլեջի ոստիկանական միջին մասնագիտական կրթության ֆակուլտետի 1-ին կուրսի սովորողներին «ՀՀ սահմանադրական իրավունք» առարկայի «Քաղաքական իրավունքներ և ազատություններ» թեմայի շրջանակներում դասավանդվում է «Խաղաղ, առանց զենքի հավաքներ անցկացնելու իրավունք» հարցը, ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի իրավագիտության ֆակուլտետի բակալավրիատի առկա անվճար ուսուցման 4-րդ կուրսի և կրթահամալիրի քոլեջի ոստիկանական միջին մասնագիտական կրթության ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի սովորողներին «Ոստիկանության վարչական գործունեություն» առարկայի «Ոստիկանության լիազորությունները հասարակական կարգը պահպանելիս և հասարակական անվտանգությունն ապահովելիս» թեմայի շրջանակներում	ՀՀ ներքին գործերի նախարարության ոստիկանության կրթահամալիրի ուսումնական ծրագրերում բակալավրի և քոլեջի սովորողների համար համապատասխան թեմաներ ներառել ու բակալավրի և քոլեջի սովորողների համար կազմակերպել մասնագիտական պատրաստում:	Վերապատրաստել Ներքին գործերի նախարարության մասնագիտացված ստորաբաժանումների (հասարակական կարգի պահպանությանն առնչվող) ղեկավարների և ծառայողների առնվազն 20%-ին	Վերապատրաստել Ներքին գործերի նախարարության մասնագիտացված ստորաբաժանումների (հասարակական կարգի պահպանությանն առնչվող) ղեկավարների և ծառայողների առնվազն 50%-ին	Վերապատրաստել Ներքին գործերի նախարարության մասնագիտացված ստորաբաժանումների (հասարակական կարգի պահպանությանն առնչվող) ղեկավարների և ծառայողների առնվազն 70%-ին	Վերապատրաստել Ներքին գործերի նախարարության մասնագիտացված ստորաբաժանումների (հասարակական կարգի պահպանությանն առնչվող) ղեկավարների և ծառայողների 100%-ին	տացված ստորաբաժանումների (հասարակական կարգի պահպանությանն առնչվող) ղեկավարների և ծառայողների 100%-ը վերապատրաստված է: 6.2.2. ՀՀ ներքին գործերի նախարարության ոստիկանության կրթահամալիրի բակալավրի և քոլեջի սովորողների 100%-ը պատրաստված է՝ հավաքների ազատության վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացման և հավաքների ընթացքում մարդու իրավունքների պաշտպանության առնչությամբ:			

	դասավանդվում է «Հավաքի հասկացությունը: ՄԻնչև 100 մասնակից ունեցող ինքնաբուխ և շտապ հավաքներ: Իրազեկմամբ անցկացվող հանրային հավաքներ: Իրազեկման քննարկման կարգը և հավաքն արգելելը: Հավաքի ընթացքը» հարցը, ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի բակալավրիատում «Մանկավարժությունը և հոգեբանությունը ոստիկանության ծառայողի գործունեության մեջ» դասընթացի շրջանակներում նախատեսված է թեմա, «Խմբային հոգեբանություն արտախմբային վարք» վերնագրով: Քոլեջում նմանատիպ թեմա է նախատեսված «Մասնագիտական հոգեբանություն» մոդուլի շրջանակներում: Թեմայի ուսումնասիրության ժամանակ շեշտադրումն արվում է անկազմակերպ զանգվածային սոցիալական հանրույթի /ամբոխի/ հոգեբանական դրսևորումների վրա, քննարկվում են ամբոխների տեսակները, դրանց առաջացման հոգեբանական մեխանիզմները, ինչպես նաև ոստիկանության գործունեության ուղղություններն ամբոխի հակաիրավական վարքագծի կանխման ուղղությամբ:									

	Նշված թեմայի բանակցային հմտություններին վերաբերող ինֆորմացիա սովորողներին տրվում է «Հաղորդակցման հմտություններ» դասընթացի «Կոնֆլիկտների կառավարում» թեմայի շրջանակներում:									

7. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել կրթության իրավունքի իրացման ընթացքում խոչընդոտների վերացումը՝ մարդու իրավունքների ապահովման, կրթությունից դուրս մնացած երեխաների իրավունքների պաշտպանության, համընդհանուր ներառականության ապահովման, նախադպրոցական անվճար կրթության հասանելիության համատեքստում:
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	Բարելավվել են ուսուցիչների գիտելիքները, հմտությունները ու կարողությունները մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային-իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և չափանիշների վերաբերյալ: Ստացված գիտելիքները կիրառվում են դասավանդման պրոցեսում:

Գործողություն 7.1. Երաշխավորել շարունակական վերապատրաստումը միջին և ավագ դպրոցների ուսուցիչների համար ժողովրդավարություն, օրենքի և իրավունքի գերակայություն վերաբերյալ թեմաներով: Վերապատրաստումների կազմակերպումն ու անցկացումը հնարավորություն կընձեռի զարգացնել և ամրապնդել ուսուցիչների գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները մարդու իրավունքների պաշտպանության Միավորված ազգերի կազմակերպության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական փաստաթղթերով ամրագրված մեխանիզմների և չափանիշների վերաբերյալ:	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
		II	I	II	I	II				
	«Ժողովրդավարական մշակույթի կարողունակություն-ները» թեման ներառված է ուսուցիչների նախաատեստացիոն վերապատրաստման դասընթացի ծրագրում, որով յուրաքանչյուր տարի վերապատրաստվում են հանրապետության բոլոր պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների՝ տվյալ տարվա համար նախատեսված թվով ուսուցիչներ:	Վերա-պատ-րաստված ուսուցիչ-ների թիվն աճել է առնվազն 30%-ով		Վերա-պատ-րաստ-ված ուսու-ցիչ-ների թիվն ավելա-ցել է առնվազն 60%-ով		Վերապատ-րաստված միջին և ավագ դպրոցների ուսուցիչների թիվն աճել է առնվազն 80%-ով	7.1.1. 2025 թ. ավարտի դրությամբ վերապատ-րաստված ուսուցիչների թվի աճ առնվազն 80%-ով՝ ի համեմատու-թյուն ելակետային տվյալների: 7.1.2. Վերապատ-րաստումներն իրականացվել են Միավորված ազգերի կազմակեր-պության և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային-իրավական չափանիշների հիման վրա՝	ՀՀ կրթության, գիտության, սպորտի, մշակույթի նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում

							վերապատ-րաստումներն իրականաց-նելով առնվազն 4 (չորս) ակադեմիա-կան ժամ տևողությամբ:			
8. ԿԱՐԾԻՔԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՄԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ										
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել կարծիքի արտահայտման իրավունքի իրականացումը՝ սահմանազատելով ատելության խոսքը և խոսքի ազատությունը:									
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	Օրենսդրորեն կատարելագործվել են ատելության խոսքի և խոսքի ազատության սահմանազատման մեխանիզմները, սահմանվել են դրա չափանիշները:									
Գործողություն 8.1. «Տեսալսողական մեդիայի մասին» օրենքում սահմանազատել ատելության խոսքը և խոսքի ազատությունը՝ համապատասխան չափորոշիչների սահմանմամբ	Ելակետային տվյալներ	2. Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Ատելության խոսքի և խոսքի ազատության սահմանազատում նախատեսող չափորոշիչներ սահմանված չեն	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		8.1.1. Ատելության խոսքի և խոսքի ազատության սահմանա-զատում միջազգային չափորոշիչ-ների հիման վրա ներպետական օրենսդրու-թյան և պրակտիկայի առնվազն մեկ ուսումնասի-րությունն իրականաց-ված է: 8.1.2. «Տեսալսողա-կան մեդիայի մասին» օրենքում լրացումներ կամ փոփոխու-թյուններ կատարելու մասին օրենքի	ՀՀ արդարադա-տության նախարարություն	«Հանրային հեռարձա-կողի խորհուրդ» (համա-ձայնու-թյամբ)	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	I	II				
					Ամրագրել ատելության խոսքի ընդունելի սահմանումը «Տեսալսողական մեդիայի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագծում՝ միջազգային չափանիշներին համապատաս-խան գնահատման չափորոշիչ-ներով, հաստատել այն և ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողով					

							նախագիծը հաստատված է ՀՀ կառավարու-թյան կողմից և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով:			
9. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ, ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆ ԿԵՆՍԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ										
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել սոցիալապես խոցելի խմբերի ներկայացուցիչների սոցիալական ապահովության ու նվազագույն կենսապայմանների իրավունքի իրացումը՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաներին, հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց, պրոբացիայի շահառուներին և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց, հաշմանդամություն ունեցող անձանց, ինչպես նաև ապահովել սոցիալական աշխատանքի ու աշխատանքային իրավունքների արդյունավետ իրականացումը:									
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. 2025 թ. ավարտին հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց վերաինտեգրման կառուցակարգերը կատարելագործվել են և առկա են նախապայմաններ ինստիտուտի շարունակական զարգացման համար: 2. 2025 թ. ավարտին պրոբացիայի շահառուներին և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց վերաինտեգրման կառուցակարգերը կատարելագործվել են և առկա են նախապայմաններ ինստիտուտի շարունակական զարգացման համար:									
Գործողություն 9.1. Կազմակերպել հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց սոցիալական ինտեգրման կամ վերաինտեգրմանն ուղղված օգնությունը՝ ապահովելով անձանց ինքնուրույնությունն ու ներառականությունը հասարակական կյանքում	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
		2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.					
		II	I	II	I	II				
	Հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց սոցիալական ինտեգրման կամ վերաինտեգրման վերաբերյալ տեղեկատվությունը բացակայում է:	Ապահովել անհրաժեշտ պայմաններ հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց սոցիալական ինտեգրման և վերաինտեգրման համար	Իրակա-նացնել հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող առնվազն 5 անձանց սոցիալական ինտեգրում կամ վերաին-տեգրում	Իրակա-նացնել հոգեկան առողջու-թյան խնդիր ունեցող առնվազն 10 անձանց սոցիալա-կան ինտեգրում կամ վերաին-տեգրում	Իրականացնել հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող առնվազն 10 անձանց սոցիալական ինտեգրում կամ վերաինտեգրում	Իրակա-նացնել հոգեկան առողջու-թյան խնդիր ունեցող առնվազն 25 անձանց սոցիալա-կան ինտեգրում կամ վերաին-տեգրում	9.1.1. Հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող 25 անձանց սոցիալական ինտեգրումը և վերաին-տեգրումն իրականաց-ված է: 9.1.2. Հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձանց սոցիալական ինտեգրման և վերաին-տեգրման արդյունավե-տությունը բարձրացված է մասնագիտա-կան մոտեցումների կիրառմամբ:	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ արդարա-դատու-թյան նախարա-րություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 5,500
Գործողություն 9.2. Կազմակերպել պրոբացիայի շահառուներին և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)

սոցիալական ինտեգրմանը կամ վերաինտեգրմանն ուղղված օգնությունը՝ ապահովելով անձանց ինքնուրույնությունն ու ներառականությունը հասարակական կյանքում	2020 թ. հունվարից մինչև 2022 թ. դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում ընդհանուր 1112 պրոբացիայի շահառուի և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց տրամադրվել է սոցիալական ինտեգրմանը կամ վերաինտեգրմանն ուղղված օգնություն:	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		9.2.1. Պրոբացիայի շահառուներին և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց սոցիալական ինտեգրումը և վերաինտեգրումը՝ յուրաքանչյուր խմբից առնվազն 25-ական անձի համար, իրականացված է: 9.2.2. Պրոբացիայի շահառուներին և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց սոցիալական ինտեգրման և վերաինտեգրման արդյունավետությունը բարձրացված է մասնագիտական մոտեցումների կիրառմամբ:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 50,000
		II	I	II	II	I				
		Ապահովել անհրաժեշտ պայմաններ պրոբացիայի շահառուներին և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած անձանց սոցիալական ինտեգրման և վերաինտեգրման համար	Իրականացնել պրոբացիայի առնվազն 5 շահառուների և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած առնվազն 5 անձանց սոցիալական ինտեգրում կամ վերաինտեգրում	Իրականացնել պրոբացիայի առնվազն 10 շահառուների և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած առնվազն 10 անձանց սոցիալական ինտեգրում կամ վերաինտեգրում	Իրականացնել պրոբացիայի առնվազն 10 շահառուների և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած առնվազն 15 անձանց սոցիալական ինտեգրում կամ վերաինտեգրում	Իրականացնել պրոբացիայի առնվազն 25 շահառուների և ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրած առնվազն 25 անձանց սոցիալական ինտեգրում կամ վերաինտեգրում				
10. ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ										
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել երեխայի իրավունքների արդյունավետ իրականացումը և երեխայի լավագույն շահի առաջնահերթությունը որդեգրման գործընթացի, խնամակալության և հոգաբարձության կազմակերպման, իրազեկվածության բարձրացման, երեխայի իրավունքների խախտումներին արձագանքելու, կատարողական վարույթի, ինչպես նաև երեխայի լավագույն շահի պաշտպանությանն ուղղված այլ գործողությունների իրականացման ընթացքում:									
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	1. Օրենսդրորեն սահմանված է «երեխայի իրավունքների խախտում» հասկացությունը և կատարելագործված են երեխայի իրավունքների խախտման դեպքերի հաշվառման և վարման մեխանիզմները: 2. Ներդրված և կիրառվում է երեխաների իրավունքների խախտման հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգը: 3. 2025 թ. ավարտին կատարողական վարույթի շրջանակում հաջողությամբ կազմակերպվող երեխայի տեսակցությունների քանակը շարունակաբար ավելացել է՝ ի համեմատություն նախորդ տարիների: Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ: 4. 2025 թ. ավարտին առնվազն 20%-ով նվազել են երեխայի տեսակցության կատարողական վարույթի շրջանակում արձանագրվող խախտումները: Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ:									
Գործողություն 10.1.	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)

Բարձրացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը							և որակական ցուցանիշներ			
	2020 թվականին պատրաստվել է 2 հաղորդագրություն, որոնք տարածվել են բոլոր լրատվամիջոցներում, տեղադրվել Առողջապահության նախարարության պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում, կազմակերպվել է 2 հեռուստառադիո հարցազրույց: 2021 թվականին կազմակերպվել է 1 ասուլիս, 5 հեռուստառադիո հարցազրույց: 2022 թվականին կազմակերպվել է 1 ասուլիս, 1 հարցազրույց, պատրաստվել է 2 հաղորդագրություն, որոնք տարածվել են բոլոր լրատվամիջոցներին, տեղադրվել Առողջապահության նախարարության պաշտոնական կայքում և սոցիալական էջերում:	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		10.1.1. Երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառները պատրաստված են՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը: 10.1.2. Երեխայի իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 տեղեկատվական նյութ պատրաստված է, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ) ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն Երևանի քաղաքապետարան (համաձայնությամբ)	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 28,125
		II	I	II	I	II				
		1. Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատությունների առնվազն 10%-ում փակցնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 2. Մշակել և տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական 1 նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 3. Մշակել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ 1 տեսաձայնագրություն՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը	1. Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատությունների առնվազն 20%-ում փակցնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխա-ների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 2. Իրականացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիա՝ հատուկ ուշադրու-թյուն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաս-	1. Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատությունների առնվազն 40%-ում փակցնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 2. Մշակել և տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական 2	1. Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատությունների առնվազն 70%-ում փակցնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 2. Մշակել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ 3 տեսաձայնագրություն՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող	1. Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատությունների 100%-ում փակցնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 2. Մշակել և տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական առնվազն 3 նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության				

			տան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածության առնվազն 1 իրազեկման ակցիա	նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 3. Մշակել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ 2 տեսաձայնագրություն՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով	երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 3. Իրականացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիա՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածության առնվազն 3 իրազեկման ակցիա	միջոցների մասին՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 3. Մշակել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ 3 տեսաձայնագրություն՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական	իրազեկվածությանը: 10.1.3. Երեխայի իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 տեսաձայնագրություն պատրաստված է՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը: 10.1.4. Երեխայի իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 իրազեկման ակցիա իրականացված է՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող			

				հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 4. Իրականացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիա՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության		խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությանը 4. Իրականացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիա՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հոգեկան առողջության, մտավոր և տեսալսողական խնդիրներ ունեցող երեխաների, փախստական և ապաստան հայցող երեխաների, արդարադատության հետ առնչվող երեխաների իրավունք-	երեխաների իրավունքների վերաբերյալ:			

				հետ առնչվող երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածության առնվազն 2 իրազեկման ակցիա		ների վերաբերյալ իրազեկվածության առնվազն 3 իրազեկման ակցիա				
Գործողություն 10.2. Սահմանել երեխաների իրավունքների խախտումների հասկացությունը և ստեղծել դրա հաշվառման ու վարման միասնական վիճակագրական համակարգ՝ սահմանելով «երեխայի իրավունքների խախտում» հասկացությունը և լիազորող նորմ՝ երեխայի իրավունքների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգի վերաբերյալ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	ՀՀ քննչական կոմիտեում 2016 թվականից վարվում է անչափահասների նկատմամբ կատարված հանցագործությունների դեպքերի առթիվ նախաձեռնված վարույթների միասնական հաշվառում: Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի կողմից երեխաների իրավունքների խախտումների առնչությամբ վիճակագրություն վարվում է, այդ թվում՝ ըստ իրավունքների տեսակների: Միասնական վիճակագրական համակարգ առկա չէ: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից վարվում է կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների հաշվառման «Մանուկ» տեղեկատվական համակարգը, սակայն երեխաների իրավունքների խախտումների հաշվառում չի իրականացնում:	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		10.2.1. «Երեխայի իրավունքների և երեխաների պաշտպանության համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը մշակված է և ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողով: 10.2.2. Երեխաների իրավունքների խախտումների համապատասխան միասնական հաշվառման և վարման կարգն ընդունված է: 10.2.3. Երեխաների իրավունքների խախտումների համապատասխան միասնական հաշվառման և վարման համակարգը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ (համաձայնությամբ) ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	I	II				
		«Երեխայի իրավունքների և երեխաների պաշտպանության համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագծում սահմանել «երեխայի իրավունքների խախտում» հասկացությունը և լիազորող նորմ՝ երեխայի իրավունքների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգի վերաբերյալ	ՀՀ Ազգային ժողով ներկայացնել «Երեխայի իրավունքների և երեխաների պաշտպանության համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծ		Ընդունել երեխաների իրավունքների խախտումների՝ միասնական հաշվառման և վարման կարգ	Ներդնել երեխայի իրավունքների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ				

							ներդրված և կիրառված է:		ՀՀ քննչական կոմիտե (համաձայնությամբ) ՀՀ դատախազություն (համաձայնությամբ)	
Գործողություն 10.3. Կատարելագործել կատարողական վարույթի շրջանակներում ծնողի և մերձավոր ազգականների հետ երեխայի տեսակցությունների ապահովման կարգը	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	Երեխայի հետ ծնողի տեսակցությունների քանակի վերաբերյալ առանձին վիճակագրություն չի վարվում, քանի որ Ն Հարկադիր կատարման ծառայությունում առկա էլեկտրոնային համակարգերը հնարավորություն չեն տալիս այդպիսի վիճակագրություն վարել: 2021 թվականի ընթացքում տեսակցության իրականացմանը խոչընդոտելու հանցակազմի առերևույթ առկայության հիմքով ՀՀ գլխավոր դատախազություն է ներկայացվել 43, իսկ 2022 թվականին՝ 30 հաղորդում: Հարկադիր կատարման ծառայությունում առկա տեղեկատվության համաձայն՝ 2022 թվականի ընթացքում ներկայացված հաղորդումների հիման վրա հաստատվել է 11 քրեական գործ, իսկ 2021 թվականին՝ 18 քրեական գործ: Գլխավոր հարկադիր կատարողի 09.06.2021 թ. թիվ 33-Լ հանձնարարականով հաստատվել է Երեխայի տեսակցության	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		10.3.1. «Կատարողական վարույթի մասին» օրենքի նախագիծը ներկայացվել է Վարչապետի աշխատակազմ. ընդունվել է նախագծին հավանություն տալու մասին Կառավարության որոշում: 10.3.2. Երեխայի տեսակցության կատարողական վարույթի իրականացման կարգը սահմանելու մասին ՀՀ արդարադատության նախարարի հրամանն ընդունված է: 10.3.3. Երեխայի տեսակցության կատարողական վարույթի իրականացման կարգի գործադրման արդյունքում ավելացել են	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	I	II				
		«Կատարողական վարույթի մասին» նոր օրենքով սահմանել երեխայի տեսակցության կատարողական վարույթի իրականացման համապարփակ կարգավորումներ:	Ընդունել կատարողական վարույթի շրջանակներում ծնողի հետ երեխայի տեսակցությունների ապահովման կարգը հաստատելու մասին ՀՀ արդարադատության նախարարի հրաման	Նվազեցնել երեխայի՝ ծնողի կամ մերձավոր ազգականների հետ շփվելու և դաստիարակություն ստանալու իրավունքների խախտման դեպքերը						

	կատարողական վարույթների իրականացման վերաբերմունք ուղեցույցը, սակայն տեսակցության վարույթին առնչվող մի շարք հարցեր դեռևս օրենսդրական կամ ենթաօրենսդրական իրավական ակտերով կարգավորված չեն: Երեխայի տեսակցության վարույթով երեխայի լավագույն շահի գերակայության ապահովման նպատակով առկա է այս խումբ վարույթներով հոգեբանների, մանկավարժների, սոցիալական աշխատողների մասնակցության ապահովման անհրաժեշտություն:						կատարողական վարույթի շրջանակում հաջողությամբ կազմակերպված երեխայի տեսակցությունների քանակները, ինչպես նաև սահմանվել են տեսակցության վարույթի շրջանակում անկախ երեխայի տարիքից երեխայի կարծիքը լսելու պարտադիր հիմքերը և լսված լինելու իրավունքի իրացումը համապատասխան մասնագետների ներգրավմամբ ապահովելու վերաբերյալ կարգավորումներ:			
Գործողություն 10.4. Հաշվի առնելով միջազգային լավագույն փորձը՝ բարելավել երեխայի լավագույն շահի գնահատման և որոշման ընթացակարգը, ներառյալ՝ առանց ուղեկցության և ծնողներից բաժանված երեխաների համար	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակատարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	ՀՀ ընտանեկան օրենսգիրքը սահմանում է երեխայի լավագույն շահը: Ներկայումս վերանայվում է ՀՀ ընտանեկան օրենսգիրքը և «Երեխայի իրավունքների մասին» օրենքը, սակայն դրանցում նախատեսված չեն երեխայի լավագույն շահը որոշելու և գնահատելու ընթացակարգեր	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		10.4.1. Երեխայի լավագույն շահերի գնահատման և որոշման ընթացակարգը բարելավված է, և առնվազն 7 վերապատրաստում իրականացված է երեխաների, ներառյալ՝ առանց ուղեկցության և ծնողներից բաժանված երեխաների հետ աշխատող	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն		Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 8,425
		II	I	II	II	I				
				Երեխայի լավագույն շահի գնահատման և որոշման ընթացակարգի բարելավումն իրականացված է, ներառյալ՝ առանց ուղեկցության և ծնողներից	Իրականացնել 3 վերապատրաստում սոցիալական աշխատողների համար երեխայի լավագույն շահի գնահատման և որոշման ընթացակարգի վերաբերյալ	Իրականացնել ևս 4 վերապատրաստում սոցիալական աշխատողների համար երեխայի լավագույն շահի գնահատման և որոշման ընթացա-				

				բաժանված երեխաների համար		կարգի վերաբերյալ	սոցիալական աշխատողների համար:			
11. ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄ										
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ	Ապահովել մարդու իրավունքների ոլորտում միջազգային համագործակցության ամրապնդումը՝ ՄԱԿ-ի տեսչական մարմինների կողմից տրված հանձնարարականների կատարման, զեկույցների ներկայացման և հաջորդիվ իրականացվող քայլերի միջոցով:									
ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	ՄԱԿ ընթացակարգերի շրջանակում ՀՀ կողմից մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտում ստանձնած պարտավորությունների և Հայաստանին տրված հանձնարարականների կատարման թվի շարունակական աճ՝ ի համեմատություն նախորդ տարիների: *Ելակետ՝ 2022 թ. տվյալներ:*									
Գործողություն 11.1. Մշակել և ընդունել մարդու իրավունքների ոլորտում ՄԱԿ-ի տեսչական մարմինների կողմից տրված հանձնարարականների կատարման, զեկույցների ներկայացման և հաջորդիվ իրականացվող քայլերի ապահովման ազգային մեխանիզմ	Ելակետային տվյալներ	Կատարողականի թիրախներ					Արդյունքային քանակական և որակական ցուցանիշներ	Պատասխանատու մարմիններ	Համակա-տարող	Ֆինանսավորում (հազ. դրամ)
	2020 թ. դեկտեմբերի 4-ի ՄԱԿ-ի Մարդու իրավունքների գերագույն հանձնակատարի նամակ-կոչը Հայաստանին ստեղծել միջազգային պարտավորությունների ապահովման ազգային մեխանիզմ 2020 թվականին Համընդհանուր պարբերական դիտարկման ընթացակարգի շրջանակում Հայաստանին տրված հանձնարարական՝ հիմնել ստանձնած միջազգային պարտավորությունների կատարման, զեկույցների ներկայացման և հաջորդիվ իրականացվող քայլերի ապահովման ազգային մեխանիզմ	2023 թ.	2024 թ.		2025 թ.		11.1.1. Ուսումնասիրվել և ծրագրվել են յուրաքանչյուր տարվա կտրվածքով մարդու իրավունքների ոլորտում ՄԱԿ-ի տեսչական մարմինների կողմից Հայաստանին տրված հանձնարարա-կանների կատարման ժամկետները, ինչպես նաև ուսումնասիրվել են մարդու իրավունքների ՄԱԿ ընթացա-կարգերի շրջանակում ստանձնած պարտավո-րությունների և Հայաստանին տրված հանձնարարա-կանների՝ յուրաքանչյուր տարվա կտրվածքով կատարման ենթական գործողություն-ները:	ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն		Լրացուցիչ ֆինանսավորում չի պահանջվում
		II	I	II	II	I				
		Կատարվել է մարդու իրավունքների ոլորտում ՄԱԿ-ի տեսչական մարմինների կողմից տրված հանձնարարական-ների կատարման, զեկույցների ներկայացման և հաջորդիվ իրականացվող քայլերի ապահովման ազգային մեխանիզմի մշակումը: 2023 թ. հոկտեմբերին նախագիծը ներկայացվել է ՀՀ կառավարության հաստատմանը:	Իրակա-նացվել է Ազգային ծրագրի առաջին փուլը	Իրակա-նացվել է Ազգային ծրագրի երկրորդ փուլը	Իրականացվել է Ազգային ծրագրի երրորդ փուլը	Իրակա-նացվել է Ազգային ծրագրի չորրորդ փուլը				

							11.1.2. Իրականացվել է համապատասխան միջգերատեսչական աշխատանքային խմբերի ձևավորում, մշակվել է աշխատանքների ժամանակացույց: 11.1.3. Համակարգված միջգերատեսչական աշխատանքի արդյունքում միջազգային կառույցներին են ներկայացվել ՀՀ հաշվետվություններ/ստանձնած պարտավորությունների և տրված հանձնարարականների կատարման վերաբերյալ:			»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

02.10.2023
ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ Է
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ